

Concurs organizat de Școala Gimnazială "Nicolae Russu" Sita Buzăului în parteneriat cu Asociația ASURA, UZPR, ISJ Covasna, MNCR și Primăria comunei Sita Buzăului.

BIBLIOGRAFIE, SINTEZE, SUBIECTE MODEL ȘI CRITERII DE EVALUARE

ARTIST, 2023

Materialul de față își propune să fie un sprijin util tuturor elevilor care doresc să participe la Concursul interdisciplinar Artist.

Cuprins

INFORMAȚII GENERALE	2
Programa și Bibliografie	4
<i>Subsecțiunea "Preistorie și Antichitate"</i>	6
<i>Subsecțiunea "Evul Mediu"</i>	18
<i>Subsecțiunea "Epoca Modernă și Contemporană"</i>	27
Model subiecte – Secțiunea "Primar"	39
Model de subiecte – Secțiunea "Gimnaziu"	46
Fișă de evaluare (proba practică)	49
Fișă de evaluare (Primar)	50

INFORMAȚII GENERALE

Menționăm că acest concurs se va realiza în parteneriat cu ISJ Covasna, Asociația ASURA, Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, Primăria comunei Sita Buzăului, Căminul Cultural Sita Buzăului, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni și Asociația Părinților și Cadrelor Didactice a Școlii Gimnaziale "Nicolae Russu" - pro comunitate.

aflat în CAER (2022-2023) la poziția 704

a. Concursul este adresat tuturor elevilor pasionați de istorie din instituțiile de învățământ din județ/țară.

b. Concursul se organizează anual și este împărțit în două secțiuni, respectiv în cinci subsecțiuni după cum urmează:

SECȚIUNI/Subsecțiuni:

a. Secțiunea PRIMAR:

a.1. ArtIst - junior – clasele I-III;

a.2. ArtIst - senior – clasa a IV-a;

b. Secțiunea GIMNAZIU:

b.1. Preistorie și Antichitate;

b.2. Epocă Medievală;

b.3. Epocă Modernă și Contemporană.

La toate aceste secțiuni (subsecțiuni), pot participa echipe formate din max. 5 elevi, coordonate de unul sau mai multe cadre didactice, nefiind obligatoriu ca echipajul să aibă în cadrul său elevi ai aceluiași nivel de clasă, cu excepția clasei a IV-a.

NOTĂ: LA SECȚIUNILE PRIMAR – clasele I-III și GIMNAZIU- echipele pot fi omogene (elevi din aceeași clasă) sau neomogene (echipaj mixt), din cadrul aceleiași unități școlare.

PROBELE DE CONCURS

Concursul constă în două probe:

- **teoretică** (Evaluare cunoștințe științifice pe o bibliografie stabilită de organizator)
- **practică** – alcătuirea și prezentarea unui proiect care să îmbine arta cu informații istorice pe o temă stabilită de fiecare coordonator (Exemplu: paradă costume de epocă, joc de rol, scenetă, pantomimă, recital, monolog, prezentarea unei lucrări cu caracter științific interdisciplinar - aplicată domeniilor arundate), pe care îl vor susține în fața juriului.

Desfășurarea concursului

Tema abordată la proba a II-a va fi stabilită de către coordonator/coordonatori. Pentru secțiunea Gimnaziu, în funcție de tematica abordată, echipajul va susține proba teoretică în baza bibliografiei stabilite de organizatori (exemplu: "O zi în Epoca Pietrei", se încadrează în subsecțiunea Preistorie și Antichitate sau "Ocaua lui Cuza", se încadrează în subsecțiunea Epocă Modernă și contemporană etc.).

Punctajul maxim este 100 de puncte.

SCENARIUL – participare directă

a. PROBA TEORETICĂ

- Participă elevii/echipajele înscriși/înscrise în concurs.
- Timpul de lucru acordat probei teoretice: 50 min.
- Subiectele se redactează pe mapa tipizată, corectarea și evaluarea unei lucrări fiind realizată de 2 profesori evaluatori.

Elaborarea subiectelor se realizează de către Comisia de organizare și evaluare stabilită de organizator.

Structura subiectelor (model de subiecte) și baremul de corectare se găsesc în Anexa I.

Proba se va desfășura pe mapă tipizată. Echipajele vor fi prezente în ziua concursului, la aceeași oră (ora 09.00), într-o sală de clasă dotată cu materialele necesare (pentru fiecare nivel de studiu).

La secțiunea PRIMAR - subiectele vor fi rezolvate în echipă.

La secțiunea GIMNAZIU – subiectele vor fi rezolvate de doi membrii ai echipajului selectați de prof. coordonator/coordonatori.

Evaluarea subiectelor se va face de către Comisia de organizare și evaluare.

b. PROBA PRACTICĂ

Artistică - temă istorică, orice scenariu cu subiect istoric.

Evaluarea se realizează de către Comisia de organizare și evaluare.

Fișa de evaluare se găsește în Anexa II.

Desfășurarea probei - participarea directă a elevilor, se impune un număr maxim de actori (5elevi); durata prestației: 10 -20 min.

PREMIEREA

La fiecare Secțiune se va acorda Trofeul „ArtIst” echipajului cu cel mai mare punctaj.

Se acordă premiile I, II și III pentru fiecare subsecțiune din concurs (Primar: clasele I-III și clasa a IV-a; Gimnaziu: Preistorie și Antichitate, Evul Mediu și Epocă Modernă și Contemporană). Numărul mențiunilor poate fi până la 25% din totalul participanților la fiecare secțiune (în conformitate cu Regulamentul de organizare și desfășurare a concursurilor școlare).

Dacă în urma evaluării, două sau mai multe echipaje au același punctaj, pentru acordarea premiului se vor lua în considerare, în ordine, următoarele criterii:

- 1) punctaj mai mare la Proba I;
- 2) punctaj mai mare la Proba a II-a;
- 3) hotărârea comisiei.

Elevii și profesorii coordonatori vor primi cupe, medalii și diplome de premii/participare din partea organizatorilor.

NU SE PERCEPE TAXĂ DE PARTICIPARE!

BIBLIOGRAFIE

I. SECȚIUNEA

PRIMAR:

a. JUNIOR - clasele II-III

a.1. Legende istorice:

a.1.1. Povestea preafrumoasei Dochia, Dumitru Almaș -
<https://www.youtube.com/watch?v=4RFpozioFY4>

a.1.2. Legenda Horei, de Petru Demetru Popescu
<https://www.youtube.com/watch?v=LYAuoIFXGMk>

a.1.3. Dreptatea lui Cuza-
<https://www.youtube.com/watch?v=YHJdLMBvtds&t=232s>

a.1.4. Mihai Viteazul, Dumitru Almaș -
<https://www.youtube.com/watch?v=gEJPrOJo5OQ>

a.1.5. Condeiele lui Vodă , de Dumitru Almas
- <https://www.youtube.com/watch?v=EAOUTzpgLI8>

a.2. Simbolurile țării:

a.2.1. Imnul României - primele 3 strofe,

a.2.2. Stema țării, sigiliul Statului Român

a.2.3. Ziua Națională a

României, a.2.4. Drapelul

României

a.3. Imagini cu personalități istorice:

a.3.1. Mircea cel Bătrân,

a.3.2. Ștefan cel Mare

a.3.3. Vlad Țepeș,

a.3.4. Mihai Viteazul,

a.3.5. Alexandru Ioan Cuza

b. SENIOR –clasa a IV-a

b.1. Încadrarea anilor în secole, cifre romane

b.2. Epoca antică: Dacii și romanii

Evaluare: *recunoașterea vestigiilor istorice importante: Columna lui Traian, Tezaurul de la Pietroasele, Colosseumul din Roma precum și a conducătorilor Decebal și Traian, Identificarea categoriilor sociale).*

b.3. Epoca medievală

- Întemeietorii statelor medievale
- Domnitori: Mircea Cel Bătrân, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul

Evaluare: identificarea personajului istoric și asocierea lui cu un spațiu istoric (Moldova, Țara Românească, Transilvania, București, Suceava, Târgoviște) sau cu o realizare (prima Unire a Țărilor Române; Vaslui, Rovine, Posada etc.).

b.4. Epoca Modernă

- Identificarea personajelor și asocierea cu un spațiu istoric: Cuza Vodă, regele Carol I

II. SECȚIUNEA GIMNAZIU

a. Subsecțiunea - Preistorie și Antichitate:

- **Geto-Dacii** (manual clasa a V-a):
 - ✓ Geții și Dacii, rânduieli, obiceiuri, credințe (manual clasa a V-a);
 - ✓ Burebista (manual clasa a V-a);
 - ✓ Decebal, Războaiele daco-romane (manual clasa a V-a);
 - ✓ Romanizarea (manual clasa a V-a);
- **Geto-dacii** (manual clasa a VIII-a):
 - ✓ Izvoare istorice despre geto-daci (manual clasa a VIII-a),
 - ✓ Burebista, Decebal, Cucerirea Daciei de către romani (manual clasa a VIII-a),
 - ✓ Sarmizegetusa (manual clasa a VIII-a),
 - ✓ Romanitate și creștinism (manual clasa a VIII-a),

b. Subsecțiunea – Evul Mediu:

- Statul medieval românesc:
 - ✓ Formațiuni prestatale românești sec. IX-XIII (manual clasa a VIII-a),
 - ✓ Statele medievale în spațiul românesc (manual clasa a VIII-a),
 - ✓ Instituțiile statului medieval românesc (manual clasa a VIII-a),
- Spațiul românesc și politica de cruciadă târzie de la Mircea cel Bătrân la Mihai Viteazul (manual clasa a VIII-a).
 - ✓ Mircea cel Bătrân,
 - ✓ Alexandru cel Bun,
 - ✓ Iancu de Hunedoara,
 - ✓ Vlad Țepeș,
 - ✓ Ștefan cel Mare,
 - ✓ Mihai Viteazul (Unirea 1600)

c. Subsecțiunea – Epocă Modernă și Contemporană:

- Unirea Principatelor Române (24 ianuarie 1859),
- Regatul României,
- Constituția din 1866,
- Războiul de Independență

Subsecțiunea "Preistorie și Antichitate"

Procesul de indo-europenizarea. Sinteza tracică

Teritoriul de astăzi al țării noastre a fost locuit din cele mai vechi timpuri. Pe baza datelor de care dispun, specialiștii apreciază că primele manifestări de viață omenească pe teritoriul țării noastre datează de acum aproximativ 1.500.000 ani. Epoca pietrei este bine reprezentată în descoperiri arheologice pe tot cuprinsul țării. Se cuvine menționată splendida ceramică din aria culturii eneolitice Cucuteni, care a constituit apogeul civilizației înainte de venirea triburilor indo-europene. Peste triburile de agricultori sedentari de la sfârșitul eneoliticului, au venit triburi de păstori din stepele nord-pontice, care sunt presupuse neamuri indo-europene.

Sinteza celor două civilizații, diferite prin preocupările lor majore, a generat fenomenul de indo-europenizare. Se consideră că triburile creatoare ale culturii epocii bronzului pe teritoriul țării noastre aparțin grupului indo-european al tracilor. După informațiile avute de la scriitorii antici, tracii locuiau o zonă delimitată pe axa nord-sud de Carpații Nordici și Marea Egee, iar pe axa est-vest de coasta de vest a Mării Negre și ținutul illyrilor.

Cele mai notabile mențiuni despre traci și geto-daci:

Homer în poemele Iliada și Odiseea, îi amintește ca participanți la Războiul troian. Tracii sunt descriși foarte plastic și de istoricul grec Herodot. Tot din izvoarele literare aflăm numele a peste 100 de triburi ale tracilor.

Din marea seminție a tracilor, s-au individualizat la nordul Dunării, în epoca fierului, geto-dacii. Denumirile de geți și de daci au fost folosite de scriitorii greci, respectiv latini, pentru a desemna toate neamurile tracice din nordul Dunării. Acest lucru este explicabil, deoarece grecii au intrat în contact mai întâi cu geții din dreapta Dunării, după întemeierea coloniei Histria. Romanii au cunoscut însă mai întâi pe dacii din zona intracarpatică, prima atestare aparținând lui Caesar (sec. I î.Hr.).

Prima mențiune despre geto-daci o avem de la istoricul grec Herodot (lucrarea *Istoriei*): „Înainte de a ajunge la Istru (Darius) îi supuse mai întâi pe geții care se cred nemuritori, căci tracii care au în stăpânirea lor Salmydessos și care locuiesc la miazănoapte de Apollonia și de orașul Mesembria – numiți skyrmiazi și nipsei – i s-au închinat lui Darius fără nici un fel de împotrivire. Geții însă, care luaseră hotărârea nesăbuită (de a-i înfrunța), au fost robiți pe dată măcar că sunt cei mai viteji și cei mai drepți dintre traci”.

Esențial rămâne faptul că geții și dacii erau de același neam, așa cum menționează izvoarele literare antice.

„Prin țara lor curge râul Marisos, care se varsă în Dunăre. Pe aceasta își făceau romanii aprovizionările pentru război. Ei numeau Danubius partea superioară a fluviului și cea dinspre izvoare până la cataracte. Ținuturile de aci se află, în cea mai mare parte, în stăpânirea dacilor. Partea inferioară a fluviului, până la Pont – de-a lungul căreia trăiesc geții – ei o numesc Istros. Dacii au aceeași limbă cu geții. Aceștia sunt mai bine cunoscuți de eleni, deoarece se mută des de pe o parte pe alta a Istrului și totodată mulțumită faptului că s-au amestecat cu tracii și cu misii” (Strabon, *Geografia*)

„Și dacii sunt o mlădiță a geților”. (**Trogus Pompeius, Istoria lui Filip**)

„A existat și o altă împărțire a teritoriului chiar din cele mai vechi timpuri: căci pe unii îi denumesc [autorii] daci, iar pe alții geți. Geții sunt cei care se întind spre Pont și spre răsărit, iar dacii cei care locuiesc în partea opusă, spre Germania și spre izvoarele Istrului.” (**Strabon, Geografia**)

“Eu numesc acest popor daci, după cum se numesc și ei, și precum îi numesc și romanii, cu toate că știi că unii greci îi numesc geți, pe drept sau pe nedrept...” (**Cassius Dio, Istoria Romana**)

Structura socială era aceeași ca la mai toate neamurile tracice. Nobilii, urmașii vechii aristocrații tribale se numeau **tarabostes** sau **pileati**, din rândul cărora era ales regele și marele preot. Preoțimea avea un rol deosebit în societatea geto-dacă, prin monopolul asupra religiei și a cunoștințelor științifice. Marele preot era vicerege, statul având un caracter teocratic. Opuși clasei dominante erau oamenii de rând (**comati** sau **capillati**), liberi din punct de vedere juridic. Era grupul cel mai numeros, care constituia masa producătorilor și elementul esențial al activității economice. Sclavii, puțin numeroși, aveau un rol secundar în viața economică, nefiind depășită faza sclaviei patriarhale, când sclavul era considerat ca făcând parte din familia stăpânului.

Din punct de vedere economic, geto-dacii, asemenea celorlalte ramuri tracice, aveau ca ocupații de bază agricultura, cultivarea plantelor (grâu, orz, ovăz, mazăre, pomi fructiferi, viță de vie etc.) și creșterea vitelor (ovine, bovine, cabaline, albine etc.).

Meșteșugurile au cunoscut și ele o amploare deosebită, fiind prelucrat fierul, arama, argintul și aurul. Cantitatea și calitatea ceramicii descoperite impune concluzia înfloririi acestui meșteșug în spațiul geto-dacic.

Proximitatea coloniilor grecești pontice a dus la dezvoltarea relațiilor comerciale. Consecința firească a fost apariția monedei, grecești (secolul VI î.Hr.) și apoi autohtone (secolul III î.Hr.) și romane.

Religia era politeistă ca la celelalte popoare indo-europene de pe continentul nostru. Zeitățile lor erau asemănătoare în multe privințe celor grecești.

Trăsături:

- politeistă, bazată pe **cultul nemuririi** al zeului Zamolxis/Zalmoxis/Zalmoxes;
- alte divinități: Bendis, Gebeleizis, Marte, Cavalerul trac;
- practicarea sacrificiilor umane;
- principalul centru religios era Sarmizegetusa Regia;
- ceremoniile religioase erau oficiate în sanctuare circulare sau rectangulare;
- aristocrația preoțească deținea un rol privilegiat în cadrul vieții sociale și politice a geto-dacilor;
- practicau un rit funerar biritual: incinerare și înhumare.

”*Iată în ce fel se socot ei nemuritori: credința lor este că ei nu mor, ci că cel care piere se duce la Zamolxis – divinitatea lor – pe care unii îl cred același cu Gebeleisis. Tot în al cincilea an aruncă sorții, și întotdeauna pe acel dintre ei pe care cade sorțul îl trimit ca solie la Zamolxis, încredințându-i de fiecare dată toate nevoile lor. Trimitere solului se face astfel: câțiva dintre ei, așezându-se la rând, țin cu vârful în sus trei sulite, iar alții, apucându-l de mâini și de picioare pe cel trimis la Zamolxis, îl leagă de câteva ori și apoi, făcându-i*

vânt, îl aruncă peste vârful sulitelor. Dacă, în cădere, omul moare străpuns, rămân încredințați că zeul le este binevoitor; dacă nu moare, atunci îl învinuiesc pe sol, hulindu-l că este un om rău; după ce aruncă vina pe el trimit după un altul. Tot ce au de cerut îi spun solului cât mai e în viață. Când tună și fulgeră, traccii despre care este vorba trag cu săgețile în sus, spre cer, și își amenință zeul, căci ei nu recunosc vreun alt zeu în afară de al lor.” (Herodot, Istorii, IV)

„Am subjugat chiar și pe geți, cei mai războinici dintre toate neamurile câte au existat vreodată, nu numai din cauza puterii corpului lor, dar și din aceea a învățăturilor lui Zalmoxis... Acesta le-a întipărit în inimă că ei nu mor, ci numai cât își schimbă locuința și de aceea merg la moarte mai vesel decât la orice călătorie.”(citat atribuit împăratului Traian)

Ritualul „**trimiterii solului**” era acesta (după cum îl descrie Herodot) : „Tot la al cincilea an ei (geto-dacii) trimit la Zalmoxis un sol, tras la sorți, cu poruncă să-i facă cunoscute lucrurile de care, de fie-care dată, au nevoie. Iată cum îl trimit pe sol. Unii dintre ei primesc poruncă să țină trei sulite (cu vârful în sus), iar alții, apucând de mâini și de picioare pe cel ce urmează să fie trimis la Zalmoxis și ridicându-l în sus, îl aruncă în sulite. Dacă – străpuns de sulite – acesta moare, geții socot că zeul le este binevoitor. Iar dacă nu moare, aduc învinuiri solului, zicând că e un om ticălos și, după învinuirile aduse, trimit un altul, căruia îi dau însărcinări încă fiind în viață. Aceiași traci, când tună și fulgeră, trag cu săgețile în sus, spre cer, și amenință divinitatea (care provoacă aceste fenomene) deoarece ei cred că nu există un alt zeu în afară de al lor”. (Herodot, Istorii, IV)

Îi vezi călări, venind și ducându-se prin mijlocul drumurilor.

Între ei nu-i nici unul care să nu poarte tolbă, arc și săgeți îngălbenite de veninul viperei.

Au glas aspru, chip sălbatic și sunt cea mai adevărată întruchipare a lui Marte.

Părul și barba lor n-au fost tunse niciodată.

Mâna lor dreaptă e totdeauna gata să înfigă cuțitul, pe care îl are legat la șold orice barbar. (Ovidius, despre firea războinică a geto-dacilor)

Herodot, Platon, Strabon, mai târziu Iordanes și-au mărturisit în scrierile lor admirația pentru spiritualitatea geto-dacilor, cei netemători de moarte și încredințați că există o viață viitoare, credință pe care se întemeia cutezanța lor în lupte. Marii preoți Zamolxis și Deceneu sunt personaje adesea citate în cele mai vechi scrieri filozofice grecești pentru doctrina lor spirituală, ca și pentru percepțiile lor morale sau cunoștințele lor științifice, în medicină, astronomie, fizică.

Arhitectura militară, religioasă și civilă evidențiază tehnica remarcabilă folosită de geto-daci. Celebrul *murus dacicus* (zidul dacic) și sistemul de fortificații, după unii istorici nu au avut egal în altă parte a Europei de atunci.

Îmbrăcămintea geto-dacilor, destul de simplă, semăna întrucâtva cu portul popular românesc. Bărbații purtau pantaloni (cioareci) de două feluri: mai largi sau mai strâmți pe picior, în genul țărilor. Cămașa, despăcată în părți, o purtau pe deasupra cioarecilor, încingându-se cu un brâu lat, probabil de piele sau, eventual, din pânză groasă. O haină cu mâneci și cu crețuri, o mantie scurtă, fără mâneci, având uneori franjuri, sau o șubă cu blană pe dinăuntru, nu prea lungă, constituiau veșmintele de deasupra. Mantia, prinsă cu o fibulă (agrafă), avea, pare-se, o glugă cu care dacii își acopereau capul pe vreme rea. Femeile purtau

o cămașă încrețită, cu mâneci scurte, și o fustă. Columna Traiană ni le înfățișează purtând uneori și o manta lungă, bogat drapată. O basma, probabil colorată, le acoperea părul.

Și nobilii, și oamenii de rând, bărbați și femei, purtau în picioare călțuni de pâslă sau opinci de piele, dar nu încapă îndoială că vara cei de la țară umblau adesea desculți. În săpături s-au găsit „mâțe” (crampoane) de fier care se prindeau de talpa încălțăminteii pentru a ușura mersul pe gheață și zăpadă. Natural, atunci când mergeau călare, dacii aveau la încălțăminte pinteni de fier.

Contactele cu alte civilizații – începând cu sec. al VII-lea î.Hr., pe țărmul dobrogean al Mării Negre, au fost întemeiate așezări stabile, cu caracter meșteșugăresc și comercial, locuite de greci: Histria (Istros), colonie a Miletului, Tomis (Constanța, azi), Callatis (Mangalia, azi), Olbia, Dyonisopolis etc.. Relațiile coloniștilor cu localnicii geto-daci s-au manifestat:

- în domeniul economic și al civilizației materiale (schimburi economice și a utilizării monedei);
- în domeniul politico-militar.

Principalele influențe exercitate de alte populații asupra geto-dacilor au venit din partea:

- grecilor din coloniile de la Marea Neagră (moneda, scrierea cu alfabet grecesc, elementele de arhitectură);
- celților (aspecte ale metalurgiei fierului, roata olarului în zonele vestice);
- sciților și perșilor (prelucrarea metalelor prețioase);
- romanilor (diverse împrumuturi, îndeosebi privind viața materială, încep să fie preluate de civilizația geto-dacă încă din secolul I î.Hr.).

Regi geto-daci din perioada prestatală

Până în sec. I î.Hr., geto-dacii erau organizați în uniuni de triburi, conduse de regi (**basilei**), care dispuneau de armate puternice și cetăți denumite **Dave (Buridava, Sucidava, Argedava, Capidava, Piroboridava, Sarmizegetusa)**.

Geto-dacii s-au implicat în evenimentele politice și militare din vremea lor.

REX HISTRIANORUM - După anul 350 î.Hr., în partea de nord a teritoriului actualei Dobrogea, este atestată o „uniune tribală” puternică, a cărei rege (Histrianorum rex) geto-dac a avut un conflict armat cu regele macedonean **Filip al II-lea** și cu sciții care erau conduși de **Atheas**.

DROMICHAITES s-a aflat în fruntea statului geto-dac spre sfârșitul sec. al IV-lea și începutul sec. al III-lea î.Hr. statul condus de el se întindea în Câmpia Munteniei. Este foarte posibil ca Dromichaites să-și fi întins puterea și pe malul drept dobrogean al Dunării, teritoriu pe care Lysimach, regele Traciei îl ocupase. În anul 300 î.Hr., geto-dacii sub conducerea lui Dromichaites sunt nevoiți să ducă un război de apărare împotriva lui Lysimach (general și urmașul lui Alexandru Macedon). Într-o primă luptă regele geto-dac îl ia prizonier pe **Agatocle**, fiul lui Lysimach, dar îl eliberează în 292 î.Hr. crezând că astfel va încheia pacea cu regele Lysimach și va recâștiga totodată și teritoriile ocupate de acesta.

Fire războinică, Lysimach pornește însă o nouă campanie împotriva regelui get, care în fața pericolului iminent, și-a retras trupele și a pustiit totul în calea invadatorilor. Suferind de foame și de sete, întreaga oaste a lui Lysimach, în frunte cu el, a fost încercuită și capturată de geto-daci. După obținerea acestei victorii, aristocrații geți au cerut regelui lor ca Lysimach să fie adus în fața lor și pedepsit cu moartea. Însă Dromichaites s-a împotrivit, explicându-le că dacă Lysimach va fi omorât, alți regi îl vor înlocui și vor reprezenta pentru geți un pericol mai mare decât acesta, iar dacă Lysimach va fi eliberat, dimpotrivă, drept recunoștință față de ei, acesta le va restitui teritoriul ocupat (la sudul Dunării).

După relatările istoricului **Diodor din Sicilia**, Lysimach primește o lecție plină de învățăminte de la Dromichaites. Regele get a pregătit cu deosebită grijă, pentru prizonierul său, o masă îmbelșugată servită în vase de aur. În același timp, el, împreună cu comensalii geți, mâncau bucate simple din vase de lemn. La sfârșitul ospățului, regele geto-dac l-a întrebat pe Lysimach ce masă i se pare mai demnă de un rege. Acesta îi răspunde că cea îmbelșugată, la care se află. După primirea acelui răspuns, Dromichaites a dorit să afle ce l-a determinat pe Lysimach să părăsească un trai atât de bun spre a porni împotriva unor oameni care duc o viață atât de simplă și plină de modestie. Prin răspunsul său, Lysimach și-ar fi recunoscut vina de a se fi războit cu geto-dacii, fapt ce l-a convins astfel pe regele geto-dacilor să-l elibereze. În cele din urmă, fostul prizonier Lysimach și-a căsătorit fiica cu regele geto-dac.

CARANABON, rege geto-dac. A domnit la sfârșitul secolului al III-lea î.Hr. Și la începutul celui următor. Informațiile istoriografice românești și străine privitoare la biografia și la stăpânirea sa teritorială sunt puține. Dar numele său se află pomenit, fără nici-un fel de detaliu, în tragedia intitulată „*Tripotomos*”, de Sofocle.

MOSKON, rege traco-getic care în secolul III î.Hr. era în fruntea unui stat din Câmpia Dunării și din partea de nord a Dobrogei. Numele său apare pe monede descoperite în regatul său. Singurele izvoare care atestă existența lui sunt câteva monede de argint descoperite în părțile Tulcei. Toate aceste emisiuni redau pe avers un cap de tânăr cu plete prinse în diademă (probabil chipul său) iar pe revers apare un călăreț și inscripția „*BASILEUS MOSKONOS*” scrisă cu caractere grecești.

OROLES, rege geto-dac care a domnit, după cum se atestă în unele lucrări de istorie străine și românești, în partea de mijloc a secolului II î.Hr. El și-a exercitat autoritatea în spațiul geto-dacic intracarpatic ce se întindea până către „partea de sud a ținuturilor dintre Munții Carpați și Siret”. Luptătorii geto-daci de sub conducerea lui Oroles, așa cum ne informează istoricul roman **Trogus Pompeius**, au acționat cu hotărâre pentru stăvilirea unor invazii ale bastarnilor în interiorul arcului carpatic. Referindu-se la acest rege geto-dac, istoricul roman **Iustinus** semnalează faptul că Oroles era foarte exigent cu luptătorii săi, care nu se comportau vitejește. De exemplu, el ar fi aplicat „grele pedepse morale” oștenilor lui care se lăsau biruiți în luptele cu adversarii lor.

Statul geto-dac în timpul lui Burebista (82-44 î.Hr.)

Pentru a face față cu cât mai mult și mai evident succes invaziilor și cotropitorilor străini pe pământul Daciei, se impunea, cu necesitate, unirea acelor uniuni tribale, într-un stat mare și puternic, condus de un singur rege, care să aibă în jurul său colaboratori pricepuți. Înfăptuirea acestui înalt deziderat a revenit regelui geto-dac **Burebista**, care a domnit între

anii 82-44 î.Hr. „*Ajungând în fruntea neamului său, care era istovit de războaie dese – ne informează istoricul și geograful grec **Strabon** -, Burebista bărbat get, l-a înălțat atât de mult prin exerciții, cumpătare și ascultare față de porunci..., încât, în câțiva ani, a făurit un stat puternic ... temut și de romani*”. Spre a ține în ascultare poporul, el și-a luat ajutor pe **Deceneu**.

Acest Deceneu era un mare preot, el fiind socotit că ar fi avut puteri supraomenești specifice zeilor. În realitate, acesta a fost un sfătuitor și un ajutor de neprețuit pentru regele Burebista și pentru întreprinderile și înfăptuirile sale. Referindu-se la el, **Strabon** scria următoarele: „*Spre a ține în ascultare poporul*”, regele Burebista „*și-a luat ajutor pe Deceneu, un vrăjitor care rătăcise multă vreme prin Egipt, învățând acolo unele semne de proorocire, mulțumită cărora susținea că tălmăcește voința zeilor. Ba, încă de la un timp fusese socotit zeu...*”. La rândul său, referindu-se la același Deceneu, istoricul roman de origine got **Iordanes** ne oferă următoarea informație: „*În timpul domniei la goți (la geți) a lui Burebista, a venit în Gothia (în Geția sau în Dacia), Deceneu. Primindu-l pe Deceneu, Burebista i-a dat o putere aproape regală...*”.

În mod concret, pentru unificarea statală a tuturor teritoriilor care aparținuseră geto-dacilor, **în jurul anului 60 î.Hr.(Campania Celtică)** regele Burebista și oștile sale întreprind o ofensivă rapidă împotriva celților, care ocupaseră o mare parte din teritoriile occidentale ale geto-dacilor, adică de la Bratislava până la Tisa. În urma unor acțiuni îndrăznețe și rapide, printr-o altă luptă, armata regelui Burebista îi alungă pe taurisci și pe boii dincolo de Bratislava. După această ofensivă, marele rege dac a eliberat teritoriile geto-dacilor până la Dunărea mijlocie și Morava și le-a inclus într-un stat geto-dac centralizat. Apoi Burebista a pornit cu armata sa eliberatoare spre răsărit, unde erau coloniile grecești de pe litoralul Mării Negre.

Între anii 55-50 î.Hr., regele geto-dac unificator al Daciei eliberează litoralul pontic. Întâi pune stăpânire pe cetatea Olbia de lângă Bug și apoi pe toate cetățile grecești de la sud: Tyras (Cetatea Albă), Histria, Tomis (Constanța), Callatis (Mangalia), Odessos (Varna), Apollonia și Dionysopolis (Balci). Așadar între anii 70 și 50 î.Hr., Burebista a reușit să unifice întregul popor geto-dac și toate teritoriile pe care locuia acesta. Ca urmare, statul său geto-dac se întindea spre apus și spre nord-vest până la Dunărea Mijlocie și Morava, spre nord până la Carpații Păduroși, spre est ajungea până la Olbia și cuprindea Dobrogea în întregime ei, iar spre sud ajungea până la Haemos (Munții Balcani) și chiar dincolo de Haemus, adică până în Apollonia. În epoca dată, puține popoare ale lumii trăiau într-un stat atât de mare și de puternice cum era Dacia lui Burebista.

Burebista, cel dintâi și cel mai mare dintre regii Traciei și stăpânind teritoriul de dincolo de fluviu și de dincoace - extras din decretul în cinstea lui **Acornion** din Dionysopolis.

Urmașul cel mai strălucit al lui Burebista pe tronul Daciei a fost Decebal care a domnit în secolul I d.Hr.. Referindu-se la el și în special la calitățile sale de conducător militar, istoricul **Cassius Dio** scria următoarele: „*Era foarte priceput în planurile de război și iscusit în înfăptuirea lor, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era bun luptător și se pricepea să folosească izbânda, dar și să iasă bine dintr-o înfrângere. Din această pricină, multă vreme a fost un dușman de temut pentru romani*”.

Regi geto-dacii din perioada 44 î.Hr. - 87 d.Hr.

După moartea lui Burebista, statul s-a dezmembrat în patru și ulterior în cinci regate. În zona centrului fortificat din Munții Orăștiei, unde se afla și muntele sacru Kogaionon, s-a menținut în vremea regilor Deceneu și Comosicus, mari preoți în același timp, o unitate spirituală a întregii lumi geto-dace.

DECENEU - „Comunicând acestea și alte multe goșilor cu măiestrie, Deceneu a devenit în ochii lor o ființă miraculoasă, încât a condus nu numai pe oamenii de rând, dar chiar și pe regi. Căci atunci a ales dintre ei pe bărbații cei mai de seamă și mai înțelepți pe care i-a învățat teologia, i-a sfătuit să cinstească anumite divinități și sanctuare făcându-i preoți și le-a dat numele de pileați, fiindcă, după cum cred, având capetele acoperite cu o tiară, pe care o numim cu un alt nume pilleus, ei făceau sacrificii; restul poporului a dat ordin să se numească capillati, nume pe care goșii îl reamintesc până astăzi în cântecele lor, deoarece i-au dat o mare considerație”. (istoricul **Iordanes, Getica**)

COMOSICUS - „Iar după moartea lui Deceneu, ei au avut aproape în aceiași venerație pe Comosicus, fiindcă era tot așa de iscusit. Aceasta era considerat la ei și ca rege și ca preot suprem și ca judecător, datorită priceperii sale, și împărțea poporului dreptate ca ultimă instanță”. (istoricul **Iordanes, Getica**)

În Dobrogea sunt amintiți, de către diferite surse, trei conducători aflați în permanent conflict, situație întreținută și de către romani.

RHOLES, care stăpâna un teritoriu din sud-vestul Dobrogei, participă la acțiunea de alungare a bastarnilor inițiată de proconsulul roman al Macedoniei, M. Licinius Crassus (29 î. Hr.), primind anul următor titlul de *amicus et socius populi Romani* și ajutor militar împotriva altor doi conducători locali geto-daci.

DAPYX (situat, probabil în centrul Dobrogei),

ZYRAXES (nordul Dobrogei).

Aceste evenimente au introdus spațiul dintre Dunăre și Marea Neagră sub control roman, exercitat, în primă fază, indirect, prin intermediul lui Rholes.

Conflictele dintre regii geto-daci: **RHOLES, DAPYX ȘI ZYRAXES** - „Pe când înfăptuia acestea, îl chemă în ajutor Rholes, care se afla în luptă cu Dapyx, regele unor geți. Crassus porni să-l ajute. El aruncă cavaleria vrăjmașilor peste pedestrimea lor. Însăpăimântându-i și pe călăreți în felul acesta, nu mai dădu nici o luptă, ci făcu un mare măcel în rândurile unora și ale altora, care fugeau. Apoi îl impresură și pe Dapyx - refugiat într-o fortăreață. Unul din cei aflați în fortăreață îl salută de pe zid în limba greacă, intră în vorbă cu el și hotărî să-i predea fortăreața. Prinși în felul acesta, barbarii porniră unii împotriva altora. Dapyx și mulți alții își găsiră moartea”. (istoricul **Dio Cassius, Istoria romană**)

SCORYLO - „Scorylo, regele dacilor, știind că poporul roman era dezbinat din pricina războaielor civile și socotind că nu-i nimerit să-i atace, deoarece datorită unui război cu un dușman dinafară s-ar putea restabili legătura dintre cetățeni, a pus în fata compatrioților săi doi câini și, pe când aceștia se luptau între ei cu îndârjire, le-a arătat un lup. Imediat câini s-au aruncat asupra acestuia, uitând de cearta lor. Prin aceasta pilda i-a oprit pe daci de la un atac ce ar fi adus foloase romanilor” (istoricul **Frontinus, Stratagemele**)

DURAS - Atacurile din iarna 85 – 86 asupra castrelor romane de la sud de Dunăre, inițiate de către regele Duras, aliat cu bastarni și sarmați, și soldate cu moartea guvernatorului Moesiei, Caius Oppius Sabinus, au atras mânia împăratului **Domitianus** (81-96), care a dispus pedepsirea Daciei, deoarece „erau puse în cumpănă taberele întărite ale legiunilor și însuși stăpânirea” romană.

Domitianus însuși a venit în zonă, stabilindu-și cartierul general la Naissus (Niș, Serbia): „*Domitianus a plecat cu toate forțele sale în Illyricum și incredințând conducerea aproape întregii armate generalului său Fuscus și câtorva bărbați aleși, i-a obligat să treacă peste Dunăre împotriva armatei lui Diurpaneus, pe un pod de corăbii legate între ele*” (Iordanes,).

Trupele romane conduse de prefectul pretoriului, **Cornelius Fuscus**, și de cei doi guvernatori ai Moesiei (provincie divizată de împărat în 86), Lucius Funisulanus Vettonianus și Marcus Cornelius Nigrinus Curvatus Maternus, trec Dunărea pe un pod de vase instalat în zonele Drobeta sau Oescus. Armata romană, compusă din legiunile I Italica, IV Flavia Felix, V Alaudae, V Macedonica, VII Claudia și trupe auxiliare, număra peste 30.000 soldați. În fața pericolului, Duras a renunțat la tron în favoarea lui Decebal (anul 87).

Statul geto-dac în timpul lui Decebal (87-106)

Statul va fi refăcut, însă mai restrâns teritorial, de către Decebal, urmașul cel mai strălucit al lui Burebista pe tronul Daciei. Referindu-se la el și în special la calitățile sale de conducător militar, istoricul Cassius Dio scria următoarele: „*Era foarte priceput în planurile de război și iscusit în înfăptuirea lor, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era bun luptător și se pricepea să folosească izbânda, dar și să iasă bine dintr-o înfrângere. Din această pricină, multă vreme a fost un dușman de temut pentru romani*”.

Noul rege a încercat să amelioreze situația conflictuală prin trimiterea unei solii, prin care cerea încheierea unui tratat de pace. Răspunsul nefavorabil l-a îndemnat să trimită o alta, prin care-i batjocorea pe romani. Decebal a adoptat tactica atragerii soldaților romani într-o zonă care să nu permită desfășurarea unei oștiri numeroase, așteptându-i într-un defileu, la Tapae (Porțile de Fier ale Transilvaniei).

Factorul surpriză a determinat victoria dacilor și dezastrul armatei romane: legiunea V Alaudae a fost distrusă în totalitate și comandantul Cornelius Fuscus ucis: „*Atunci goșii [dacii], care n-au fost luați pe neașteptate, au pus mâna pe arme și chiar la prima ciocnire au învins pe romani, omorând și pe comandantul acestora Fuscus și au jefuit bogățiile din lagărul soldaților*” (Iordanes).

Succesul obținut de Decebal s-a soldat cu capturarea multor prizonieri, arme, echipamente și mașini de război. Consecința majoră a luptei a fost distrugerea mitului invincibilității armatelor romane și apariția la Roma a unui curent care milita pentru distrugerea Daciei. Anul următor (88) însă, o nouă armată romană, condusă de **Tettius Iulianus**, înaintează prin Banat și obține o victorie la Tapae (Porțile de Fier ale Transilvaniei). Deoarece și Domițian fusese înfrânt în luptele cu germanii, în anul 89 se încheie pacea. Decebal se recunoaște client al Imperiului roman, căruia trebuie să-i dea ascultare; în schimb, el primește de la Domițian bani, meșteri și instructori militari. Regele dac folosește aceste

mijloace pentru a-și întări cetățile din Munții Orăștiei, pentru a-și înzestra și instrui armata în vederea reluării luptei împotriva Imperiului roman.

Conștient de superioritatea sistemului militar roman, regele dac a început pregătirile pentru un eventual atac, construind un sistem defensiv puternic și atrăgând meșteri și soldați din Imperiul Roman.

Decebal desăvârșește unificarea întregului areal geto-dac, proces inițiat ca urmare a politicii ofensive duse de romani, el stăpânind Transilvania până la Tisa Superioară, Banatul, Oltenia, Muntenia, sudul și vestul Moldovei. În timpul domniei sale, statul atinge un înalt nivel de dezvoltare și devine o forță militară în zonă. Mult mai puțin întins, acesta este mai bine organizat, Dio Cassius amintește pe **Vezina**, mâna dreaptă a regelui (probabil mare preot și vice-rege), și **Diegis**, trimis să încheie tratativele de pace cu împăratul roman Domițian. Medicul lui Traian, Criton vorbește despre o nouă instituție, cea a prefectilor, pe care Decebal îi numește în fruntea cetăților și ca supraveghetori ai domeniului agricol. La nivel central, regele se putea baza pe un consiliu, constituit din membrii familie regale (cazul lui Diegis, fratele lui Decebal) și nobile, precum și pe o cancelarie care emitea documente și trimitea solii. Pe plan militar, este dezvoltată armata, înzestrată cu mașini de război, cele mai multe primite de la romani, pe baza tratatului de pace încheiat în anul 89, și fortifică, cu ajutorul unor meșteri romani, cetățile Daciei. Statul a fost desființat de romani care l-au transformat în provincie a Imperiului.

Primul război dacic al lui Traian (101 – 102 e.n.)

Această creștere a puterii dacilor nu scapă Romei și noul împărat, Traian (98-117), se hotărăște să-l atace și să-l supună pe Decebal. El va reuși s-o facă numai în urma a două grele și sângeroase războaie, a căror amintire s-a păstrat și în izvoarele literare, dar mai ales în relieful **Columnnei Traiane**. Splendid monument al artei romane, care împodobește Forul lui Traian din capitala Imperiului, columna reprezintă o impresionantă cronică figurată a războaielor dacice.

După pregătiri îndelungate, armata romană, sub conducerea împăratului însuși, trece Dunărea pe un pod de vase în primăvara anului 101 și înaintează prin Banat. Din nou bătălia se dă la Tapae și din nou romanii ies învingători, ocupând Țara Hațegului.

Decebal concepe acum un plan prin care spera să-i silească pe romani să abandoneze ținuturile cucerite. Profitând de venirea iernii, dacii, împreună cu aliații lor roxolani și bastarni, trec Dunărea pe gheață și atacă garnizoanele romane din Moesia. Acestea rezistă însă până când Traian le vine în ajutor cu o parte a armatei sale și atacul este respins. În primăvară, romanii reiau înaintarea, pătrund în ținutul Munților Orăștiei, cuceresc cetatea de la Costești și se apropie de Sarmizegetusa. Înfrânt, Decebal cere pace.

Pacea încheiată în anul 102 este aspră pentru Dacia. Decebal trebuia să-și dărâme zidurile cetăților, să cedeze romanilor anumite ținuturi (Banatul estic, Oltenia de răsărit, Câmpia Munteană, sudul Moldovei) și să renunțe la orice independență în politica externă. Condițiile păcii făceau din Dacia o pradă ușoară pentru romani; de aceea, Decebal, care-și dădea seama că Traian nu renunțase la gândul cuceririi (acesta nu-și demobilizase armata și construise, cu ajutorul arhitectului Apolodor din Damasc, podul de la Drobeta), le calcă și se pregătește activ de luptă.

Al doilea război dacic al lui Traian (105-106)

Romanii încep al doilea război în vara anului 105. Zona centrală a statului dac este atacată din mai multe direcții, cetatea de la Costești e din nou cucerită și definitiv distrusă, iar Sarmizegetusa e înconjurată și supusă unui greu asediu. Când, istoviți de lupte și de sete, dacii predau cetatea, o parte din apărători, în frunte cu Decebal, scapă prin fugă cu gândul de a organiza o nouă rezistență în munți. Urmărit și ajuns de călăreții romani conduși de Tiberius Claudius Maximus, Decebal își curmă zilele, preferând să moară decât să ajungă captiv la romani.

Ultimele rezistențe dacice sunt înfrânte de romani în vara anului 106 e.n. Așezările din Munții Orăștiei sunt distruse, iar populația de aici evacuată în zonele de câmpie, unde putea fi supravegheată și exploatată mai ușor. Statul dac este desființat și pe o mare parte a teritoriului său se creează provincia Dacia.

Cucerirea Daciei a marcat apogeul puterii Imperiului Roman. Bogățiile capturate în Dacia erau fabuloase. Tezaurul lui Decebal ar fi conținut 165 tone de aur și 331 tone de argint. Din bogățiile obținute Traian a reconstruit centrul Romei (Forum Traiani) în mijlocul căreia a fost înălțată Columna. Ea a fost construită în anul 113 de același Apollodor din Damasc, înaltă de 38 m și decorată în întregime cu scene sculptate care reprezintă desfășurarea războaielor lui Traian cu dacii.

În soclul construcției a fost apoi depusă urna de aur cu cenușa împăratului Traian, decedat la 117.

Despre războaiele daco-romane au scris mai mulți autori antici, inclusiv și împăratul **Traian**, care a descris campaniile sale în Dacia în lucrarea numită "*Comentariile*". Dar aceste lucrări n-au ajuns până la noi (din lucrarea lui Traian s-a păstrat numai o frază).

Despre războaiele daco-romane au mai scris medicul grec Criton, care l-a însoțit pe împărat, Dio Chrysostomos, care a călătorit prin Dacia aproximativ în anul 96, Dio Cassius (145-235 d.Hr), autorul unei vaste lucrări numite "*Istoria romană*" ș.a. Dar toate aceste izvoare nu s-au păstrat în original, fiind expuse mai târziu în rezumat de către unii autori bizantini. Ca urmare, Columna lui Traian și monumentul de la Adamclisi Tropaeum Traiani rămân a fi cele mai importante izvoare autentice despre războaiele daco-romane.

Cucerirea Daciei a însemnat pentru Imperiul Roman acapararea unor bogate teritorii la nord de Dunăre și lichidarea unui inamic dârz și viteaz, care îi amenința hotarele în această zonă.

Pentru daci cucerirea romană a însemnat pierderea independenței, instaurarea unei stăpâniri străine și mari pierderi umane (în lupte, prin transformarea prizonierilor în sclavi etc.).

După cucerirea romană, unii geto-daci au rămas în afara granițelor Provinciei. Sintagma "daci liberi" desemnează populația autohtonă ce locuia în spațiul extracarpatic, între sec. II–IV d.Hr și aparține istoricilor moderni. La scriitorii antici și în inscripții ei sunt numiți daci, geți, daci mărginași, carpi sau costoboci. Există o anumită unitate în ceea ce privește tipurile de așezări și locuințe, ocupațiile, credințele, ceramica, ideologia funerară, dar și diferențe datorate unei dezvoltări individuale și a unor influențe diferite din partea civilizației romane sau a altor neamuri (germani, sarmați, celți etc.).

Pe baza unor descoperiri arheologice din Transilvania și Oltenia, susținute de mărturia lui Cassius Dio, unii cercetători au afirmat că pe la sfârșitul sec. II d.Hr., chiar în cel următor, comunități de daci liberi – mai precis, carpi – au fost mutați sau primiți de autoritățile romane

pe teritoriul Daciei provinciale. Cassius Dio spune că guvernatorul Daciei, Sabinianus, a supus 12000 de daci mărginași, care fuseseră alungați din țara lor și cărora el le-a promis pământ în Dacia Romană.

În același timp, geto-dacii au fost integrați în lumea romană, asupra lor s-a extins un lung proces de romanizare ce a condus la o nouă sinteză etno-culturală pe baza căreia s-a format poporul român și limba română.

Romanizarea în Dacia

Romanizarea teritoriului și a populației daco-getice prezintă o importanță deosebită, deoarece acest proces stă la baza formării și apariției poporului român pe scena istoriei. La fel ca în cazul altor provincii, și în cazul Daciei în conceptul de romanizare se includ două laturi fundamentale ale aceluiași proces unitar:

1) colonizarea teritoriului daco-getic cu populație romanizată latinofonă, venită din toate părțile Imperiului roman, adică romanizarea prin colonizare;

2) asimilarea băștinașilor daco-geți, în măsura în care aceștia au adoptat limba latină, și-au însușit felul de viață roman provincial, au preluat obiceiurile și civilizația romană, schimbându-și astfel mentalitatea și însăși ființa lor etnică. În Dacia, romanizarea, sub ambele aspecte menționate, a fost deplin posibilă și a devenit o realitate demonstrabilă documentar.

Bogățiile Daciei atrăgeau mulțimi de coloniști, ceea ce a facilitat acest proces. Amploarea și rapiditatea colonizării s-au dovedit a fi o realitate impusă de mai mulți factori, între care crearea unei romanități nord-dunărene puternice, care să exploateze resursele noii provincii. Aceasta a constituit preocuparea de bază a stăpânirii.

Această realitate este dovedită de prezența unei armate numeroase (legiuni și trupe auxiliare), de construirea unei vaste rețele de drumuri, de înființarea unor așezări civile, de existența timpurie a orașelor și chiar de întemeierea unei capitale, Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa. Numărul orașelor cu titlul de municipia sau colonia s-a ridicat la 11 (Ulpia Traiana, Apulum – Alba Iulia, Napoca - Cluj, Potaissa - Turda, Dierna - Orșova, Drobeta, Romula etc.). Așezările rurale întemeiate prin colonizare (vici, pagi), stațiunile balneare, vilele rustice se dovedesc a fi numeroase. Populația venită în Dacia (civili, militari) era foarte numeroasă încă sub domnia lui Traian.

Ca și în alte provincii de frontieră, în Dacia au staționat un mare număr de trupe (trei Legiuni și numeroase alte formațiuni auxiliare), totalizând aproximativ 55.000 de oameni. La aceștia se adăugau și familiile lor care se aflau în orașe sau în așezările castrelor.

Militarii care erau lăsați la vatră (veteranii), erau susținători activi ai intereselor Imperiului roman, propagatori zeloși ai romanității, ai culturii și limbii latine. Unii dintre ei s-au așezat în mediul rural, unde au înființat așezări și ferme agricole (villae rusticae), alții s-au stabilit în orașe, primind funcții administrative. Copiii veteranilor, deseori îmbrățișau cariera militară a părinților. Începând cu împăratul Severus Alexander, s-a format o categorie de veterani grăniceri (limitanei) care au fost împroprietăriți în zonele de margine și astfel apărau cu mai multă îndârjire granițele provinciei. Aceștia constituiau în zonele de graniță ale Daciei, adevărați piloni ai romanității.

La fel ca și în celelalte provincii ale imperiului, romanizarea a fost determinată și în Dacia de o serie de factori cu acțiune general valabilă: armata, administrația, comerțul, urbanizarea, recrutarea locală, circulația intensă a oamenilor și a produselor; căsătoriile mixte,

contactele zilnice în procesul muncii, cultura, religia etc. Acordarea dreptului latin și apoi a celui de cetățenie romană deplină în timpul domniei lui Caracalla (anul 212) au fost factori eficienți în asimilarea la romanitate.

Ținând seama de caracterul general roman al vieții materiale și spirituale din Dacia, de analogia cu alte provincii mai vechi, se poate spune că în cei 170 de ani de stăpânire romană efectivă și neîntreruptă, romanizarea dacilor a fost un proces istoric real, profund și durabil. Acest proces istoric nu a încetat o dată cu retragerea armatei și administrației romane din Dacia sub domnia împăratului Aurelian, ci a continuat și s-a desăvârșit ca un proces istoric natural în sânul populației daco-romane până în secolul al V-lea. În perioada post-aureliană, elementele romanizate de la orașe, în retragerea lor treptată spre mediul rural, au continuat să ducă acolo forme de civilizație mai elevate: limba latină, modul de viață roman și credința creștină.

Subsecțiunea – ”Evul Mediu”

Constituirea obștilor sătești a reprezentat o modalitate de organizare socio-economică în perioada formării poporului român. Izvoarele arată că românii la începutul Evului Mediu trăiau organizați în obști teritoriale sau sătești. Conducerea obștii era colectivă și se exercita prin Adunările și Sfatul oamenilor bătrâni, la care se adăugau conducătorii satelor, judele sau cneazul. Cneazul era un conducător al obștii cu atribuții administrative și judiciare. Prin unirea mai multor obști au luat naștere cnezatele și voievodatele. Formarea cnezatelor și accentuarea procesului de stratificare socială a dus la fixarea sistemului de ordonare și ierarhizare, caracteristic societății medievale.

Primele formațiuni politice românești din **Transilvania și Banat** – sec. IX-X (*Gesta Hungarorum* sau *Cronica lui Anonimus*) – voievodatul lui Menumorut (Biharea), Voievodatul lui Gelu (Dăbâca), Voievodatul lui Glad (Cuvin).

Sec. al XI-lea (*Legenda Sf. Gerard*)– Voievodatul lui Gyula (Alba Iulia), Voievodatul lui Ahtum (Orșova).

Între Carpați și Dunăre (*Diploma Cavalerilor Ioaniți*) – Sec. XII-XIII – Voievodatul lui Litovoi, Voievodatul lui Seneslau (Muntenia), Cnezatul lui Farcaș, Ioan, Țara Severinului, Țara Făgărașului, Țara Hațegului.

În Moldova – sec. XII-XIII - Țara berladnicilor (Țara brodnicilor), Țara volohilor, Codrii Orheiului, Codrii Cosminului.

În Dobrogea – sec. X – Tatos, Satza, Seslav.

Formarea statelor medievale românești – a fost rezultatul unui îndelung proces de dezvoltare a formațiunilor politice din sec. precedente. Voievodatele, cnezatele, țările s-au întărit treptat din punct de vedere politic și economic. Întemeierea statelor medievale românești Țara Românească și Moldova s-a realizat și cu aportul românilor din Transilvania care, presați de politica regală, s-au orientat spre frații lor de aceeași limbă și credință. Acest proces a fost favorizat de factorii interni (dezvoltarea economică, socială și politică) și de condițiile politice existente atunci în Europa: decăderea puterii tătarilor, stingerea dinastiei arpadiene.

Formarea statului medieval Transilvania – în procesul de formare a voievodatului Transilvania trebuie avut în vedere 3 elemente: existența formațiunilor statale românești, lupta feudalilor maghiari pentru cucerirea și organizarea teritoriului cucerit și tendința de autonomie a voievodatului față de regalitatea maghiară. În sec. IX-XI în Transilvania sunt menționate voievodatele lui Ahtum, Gyula, Glad, Gelu și Menumorut. În sec. al IX-lea maghiarii s-au așezat în Pannonia sub conducerea lui Arpad. În anul 1000 maghiarii sub conducerea lui Ștefan I au fost creștinați. Regele maghiar Ștefan I a manifestat tendințe expansioniste spre est. În Banat stăpânea Ahtum care a intrat în conflict cu regele maghiar deoarece acesta percepea vamă pentru sarea transportată pe Mureș în Ungaria. Ahtum a fost învins și asasinat iar teritoriul său a fost ocupat de regele maghiar. În anii 1002-1003 regele maghiar a intrat în conflict cu Gyula, deoarece acesta a refuzat să îmbrățișeze catolicismul. Gyula a fost înfrânt iar teritoriul ocupat.

În dorința de a stăpâni efectiv teritoriile cucerite, regii arpadieni au încercat să introducă în Transilvania, la începutul sec. al XII-lea, o nouă formă de organizare, **Principatul**, dar rezistența românilor a făcut ca la sf. sec. al XII-lea să fie recunoscut

voievodatul Transilvaniei, care se bucura de o largă autonomie în cadrul Regatului Maghiar. Pentru a deține controlul asupra Transilvaniei, regele maghiar și-a asumat dreptul de numire a voievozilor (dintre membri nobililor). Voievodul era vasal regelui Ungariei, avea atribuții administrative, judiciare, militare, dispunea de o cancelarie proprie și era secondat de un vicevoievod.

Formarea statului medieval Țara Românească – Împrejurările externe, primejdia tătaro-mongolă și cea maghiară, au convins cu ușurință micile formațiuni prestatale cu privire la necesitatea unificării lor. În sec. XII-XIII între Carpați și Dunăre existau mai multe cnezate și voievodate: cnezatul lui Ioan și Farcaș, voievodatele lui Litovoi și Seneslau. Între anii 1272-1275 voievodul Litovoi refuză suzeranitatea maghiară și plata tributului pentru teritoriile ocupate. Între anii 1277-1279 a avut loc un conflict militar între Litovoi și regele maghiar, Litovoi a fost ucis iar fratele său Bărbat a fost luat prizonier. Bărbat a fost răscumpărat și a păstrat stăpânirea țării dar a recunoscut suzeranitatea regelui maghiar. În anul 1290 a avut loc *descălecatul lui Negru Vodă* din Făgăraș, toată boierimea s-a închinat noului stăpân, această închinare însemnând unirea Olteniei cu Muntenia, acesta fiind primul pas spre întemeierea Țării Românești.

Autoritatea lui Basarab se întindea asupra Banatului de Severin, Olteniei, Munteniei și Basarabiei. Din 1317 regele maghiar Carol Robert de Anjou a recunoscut titlul de voievod a lui Basarab. În anul 1317 Banatul de Severin se afla sub stăpânirea Angevinilor. În anul 1324 Basarab a fost recunoscut stăpân asupra Banatului de Severin. Întinderea stăpânirii asupra Banatului de Severin și câștigarea autonomiei nu a fost pe placul regelui maghiar care-și vedea năruit planul de expansiune teritorială și de catolicizare a populației. În anul 1330 regele maghiar a început o campanie împotriva Țării Românești și a ocupat Banatul de Severin. Pentru a evita războiul, Basarab a încercat o împăcare pe calea tratativelor, oferind regelui maghiar Carol Robert de Anjou o despăgubire de 7000 de mărci de argint, renunțarea la stăpânirea Banatului de Severin, plata unui tribut anual și trimiterea unui fiu ostatic la curtea regelui, acestea au fost respinse de regele maghiar.

În luna **noiembrie 1330 la Posada**, Basarab I (1310? – 1352) i-a înfrânt pe maghiari obținând independența Țării Românești, procesul de formare al statului încheindu-se. Consolidarea noului stat a continuat în timpul lui **Nicolae Alexandru** (1352-1364), fiul lui Basarab. Acesta a înființat Mitropolia Țării Românești la Argeș (1359), acest lucru a reprezentat o mare lovitură pentru Ungaria și papalitate.

Vladislav Vlaicu (1364-1377) - și-a câștigat titlul de Ban al Severinului și duce de Făgăraș. Deoarece nu a prestat jurământ de vasalitate regelui maghiar a fost considerat uzurpator. În anul 1368 a refuzat să-l ajute pe regele maghiar la atacarea Vidinului, acest lucru l-a determinat pe regele maghiar să pornească o campanie împotriva Țării Românești. Pe Ialomița, Vladislav Vlaicu a înfrânt oastea maghiară. În schimbul jurământului de vasalitate, regele maghiar Ludovic I a recunoscut stăpânirile lui Vladislav Vlaicu. În anul 1369 Vladislav a participat alături de regele maghiar la lupta împotriva turcilor, cetatea Chilia a revenit Țării Românești. Urmașii săi Radu și Dan au avut o prezență semnificativă în lumea sud dunăreană.

Formarea statului medieval Moldova – procesul de formare a statului moldovean a fost favorizat de unii factori externi printre care slăbirea dominației tătare ca urmare a luptei desfășurate de Ungaria, Polonia și Țara Românească. În Moldova au fost semnalate formațiuni politice încă din sec. XII-XV. Între anii 1343-1345 au avut loc expediții maghiare

la est de Carpați care au dus la înfrângerea tătarilor. Regele maghiar Ludovic I de Anjou a format în nord-vestul Moldovei o marcă de apărare al cărei conducător era **Dragoș**, voievod maramureșan (Descălecatul lui Dragoș).

Bogdan, un voievod maramureșan, stăpâna 22 de sate și avea reședința la Cuhea. La mijlocul sec. al XIV lea, voievodul Bogdan s-a opus încercărilor de organizare a comitatului de către unguri, intrând în conflict cu regele maghiar. În anul 1359, Bogdan a părăsit Maramureșul, a trecut în Moldova dorind să o scoată de sub controlul coroanei maghiare. În anul 1365, i-a înlăturat pe urmașii lui Dragoș, Sas și Balc și a respins atacurile regelui maghiar care dorea să-l reinstaleze pe Balc, cu ajutorul boierimii locale. Bogdan a întemeiat o nouă stăpânire.

Bogdan a asigurat independența Moldovei și a dat prima dinastie a Mușatinilor. Urmașul lui Bogdan, **Lațcu** (1365-1374)- a stabilit raporturi cu papalitatea pentru a face față presiunii polono-maghiare. Moldova a fost recunoscută pe plan internațional ca stat de sine stătător.

Petru Mușat (1375-1391) - a depus jurământ de vasalitate regelui Poloniei. În anul 1385 a acordat un împrumut regelui Poloniei, Vladislav Jagello, pentru care a primit amanet Haliciul. A bătut primele monede de argint și aramă, a mijlocit încheierea unui tratat de alianță între Mircea cel Bătrân și regele Poloniei, a emis primele documente interne ale Moldovei și a înființat Mitropolia Moldovei, care a însemnat și recunoașterea de către Polonia a autonomiei politice și bisericești.

Întemeierea statului medieval Dobrogea - teritoriul locuit de români între Dunăre și Marea Neagră la sf. sec. al XIII-lea, avea o structură politică de confesiune ortodoxă, obligată tributar emirului tătar Nogai. Sec. al XIV-lea marchează formarea statului dobrogean pe baza dezvoltării formațiunilor politice existente în această provincie din sec. X (stăpânirea lui Jupan **Dimitrie**). Nucleul statului l-a constituit Țara Cavarnei (între Mangalia și Varna). Recunoscută de Bizanț în 1325. În 1346 în fruntea Dobrogei e amintit Balica, iar mai târziu, fratele său **Dobrotici**. Dobrotici și-a întins stăpânirea până la Dunăre, intrând în conflict cu genevezii din Vicina și Chilia, pentru controlul drumurilor comerciale. **Ivanco** a bătut monedă proprie. Mircea cel Bătrân anexează Dobrogea la Țara Românească în 1390.

Organizarea internă a Țărilor Române

Voievodatul - la început a avut o autoritate teritorială asupra a 7 comitate. Regalitatea maghiară a încercat să limiteze puterea voievodului recunoscând pentru sași și secui o organizare aparte. Voievodul avea atribuții administrative, judiciare, militare, își alegea singur subalternii. La conducerea statului mai era vicevoievodul, Cancelaria, Adunările obștești (probleme economice, administrative, legislative).

Domnia era exercitată de voievod și domn. Domnul era conducătorul țării, avea atribuții executive, judecătorești, legislative, militare, bate monedă, conducea politica externă. Voievodul era conducătorul oștilor.

Sfatul domnesc - **vornicul** – conducătorul curții domnești, **logofătul** – cancelarul, **vistiernicul** – tezaurul, **spătarul** – purtătorul de spadă.

Biserica - a constituit un element de unitate și solidaritate, ortodoxia fiind religia românilor din toate cele trei țări române. Biserica și religia ortodoxă au suferit, în Evul Mediu,

presiunea continuă a catolicismului, folosit de regalitatea maghiară ca instrument al ordinii politice îndreptate împotriva românilor.

Politica de Cruciadă târzie

MIRCEA CEL BĂTRÂN (1386-1418). Urcat la tron într-o perioadă de mari confruntări cu Imperiul otoman, s-a remarcat prin abilități politice și calități de oștean viteaz.

La urcare pe tron a luat în stăpânire Almașul și Făgărașul care fuseseră pierdute de Radu I, apoi a alipit Banatul de Severin. Prin politica sa internă și externă deosebit de abilă, a încercat contracararea celor două mari amenințări: expansiunea maghiară și pericolul otoman. Baiazid Ilderim (Fulgerul), în 1394/1395, a trecut Dunărea pe la Turnu cu 40 de mii de ostași, înaintând spre Curtea de Argeș, capitala țării. Mircea, cu doar 10 mii de oșteni, a hărțuit oastea otomană și a retras populația spre zonele muntoase. S-a dat lupta de la **Rovine**, un loc mlăștinos unde Mircea a ieșit învingător. Victoria nu a putut fi exploatată din pricina unor uzurpatori, Mircea fiind nevoit să încheie la **7 martie 1395** un tratat de alianță (tratatul de la Brașov) cu **Sigismund** împotriva otomanilor, cu scopul organizării unei cruciade. În vara anului 1396 au sosit la Buda o serie de cavaleri francezi, burgunzi, germani, italieni cu scopul organizării unei cruciade. La trecerea lor prin Țara Românească li s-a alăturat și Mircea. La **Nicopole**, Mircea a cerut să atace cel dintâi, dar a fost refuzat de ducele de Burgundia, care a pierdut luptele cu turcii, astfel cruciada s-a finalizat printr-un eșec. Între timp, otomanii au cucerit Vidinul și amenințau transformarea țării în pașalâc. În aceste condiții, Vlad Uzurpatorul a preluat tronul pentru o scurtă perioadă de timp. Baiazid a degajat Dunărea cu intenția de a organiza asediul Constantinopolului. În aceste condiții Mircea l-a izgonit pe Vlad cu ajutorul voievodului Transilvaniei, Ștîbor. Abil diplomat, Mircea a dobândit pentru Mitropolia Țării Românești titlul de „exarh al plaiurilor”, ceea ce însemna de fapt extinderea autorității și asupra românilor din Transilvania.

La moartea sa (31 ianuarie 1418) Mircea a lăsat o țară liberă și independentă. A fost înmormântat la **Mănăstirea Cozia** ca un mare domnitor.

ALEXANDRU CEL BUN (1400-1432) Sub lunga sa domnie, Alexandru cel Bun a desăvârșit organizarea administrativă, financiară și militară. Aceasta a dus la o creștere a prestigiului său, iar perioada de liniște și pace a produs o prosperitate economică deosebită. A încheiat tratate de alianță cu Mircea cel Bătrân, Moldova având aceleași interese politice. Tratatul delimita granițele și stabilea o serie de relații de alianță și colaborare.

Politica externă

Datorită calităților lui de politician extrem de abil, domnitorul Moldovei a reușit să tina echilibrul între Ungaria și Polonia, prin recunoașterea suzeranității lui Vlatislav Jagello, care a încheiat tratate de pace în 1402, 1404, 1407, 1411 și 1415.

Un mare pericol pentru Moldova îl reprezenta acordul dintre Polonia și Ungaria, încheiat în 15 martie 1412 la **Lublau**, reprezentând un acord de împărțire a unui teritoriu românesc, Poloniei revenindu-i Suceava și Cetatea Alba, iar Ungariei Romanul și Chilia. În cele din urmă acordul nu a fost pus în aplicare, datorită obligațiilor asumate de Alexandru cel Bun, prin recunoașterea suzeranității polone dar și datorită intereselor puternice dintre Polonia și Ungaria.

În calitate de vasal, domnitorul Moldovei a trimis armata la **Grundwald** în 1410, respectiv **Marienburg** în 1422, pentru a lupta alături de armata poloneza contra teutonilor.

În 1420, Chilia și Cetatea Alba sunt aparate de armata lui Alexandru cel Bun, restul Moldovei fiind atacata pe mare.

Domnitorul Moldovei acorda sprijinul fratelui sau Vladislav Jagello, care dorește sa fondeze un mare stat lituanian, prin urmare a informării lui Alexandru în 1429 privind Tratatul de la Lublau.

Acesta îl ajuta pe Radu al II-lea Prasnaglava în 1422 sa ocupe tronul Țării Românești, dându-l jos pe Dan al II-lea, care era sprijinit de regele maghiar, iar în 1431 reușește sa-l instaleze pe Alexandru Aldea ca domnitor.

A murit în decembrie 1431 și a fost înmormântat la Mănăstirea Bistrița.

IANCU DE HUNEDOARA (1441-1456) S-a ridicat din mijlocul cnejilor români, tatăl său Voicu ocupase funcții militare. A primit în dar, în anul 1409, castelul și domeniul Hunedoarei. În anul 1441, Iancu a fost numit voievod al Transilvaniei. În anul 1441 Iancu a obținut o victorie antiotomană în Serbia iar în 18 martie 1442 oastea voievodului, surprinsă nepregătită, a fost învinsă la Sântimbru iar peste 6 zile această înfrângere a fost transformată în victorie. Pe 2 septembrie 1442 a învins oastea otomană într-o luptă pe Ialomița, salvând Țara Românească de la transformarea în pașalâc. Ajutat de Vlad Dracul, domnul Țării Românești, Iancu de Hunedoara a început „**Campania cea lungă**”. Trecând Dunărea, a eliberat o serie de localități ajungând la Sofia. Sultanul a fost nevoit să încheie pace pe 10 ani, în iulie 1444.

După obținerea acestor succese, la insistențele papalității, Iancu a inițiat o cruciadă care s-a soldat cu un eșec la Varna, pe 10 noiembrie 1444 (**Cruciada de la Varna**). Ales guvernator al Ungariei, Iancu a dus o politică de unire a celor trei țări române în lupta antiotomană. În anul 1448 a pierdut lupta de la Kossovopolje datorită trădării despotului Gh. Brancovici. Oștile otomane, sub conducerea lui Mahomed al II-lea, după cucerirea Constantinopolului în anul 1453, s-au îndreptat spre Belgrad, cheia Europei Centrale. La Belgrad, cu o armată de 30.000 oameni, Iancu a învins armata otomană condusă de Mahomed.

A murit răpus de ciumă la 11 august 1456 și a fost înmormântat la Alba Iulia, pe sarcofagul său fiind scris: „s-a stins lumina lumii”.

VLAD ȚEPEȘ (1456-1462, 1476), domn autoritar, înscăunat cu ajutorul lui Iancu de Hunedoara și al unui grup de boieri pentru a doua oară în anul 1456, a condus Țara Românească punând capăt abuzurilor boierești. A avut relații bune cu cele două țări românești, din vremea sa datând prima atestare a Bucureștiului. Alianța sa cu Ungaria l-a determinat pe Mahomed să-l trimită pe Hamza beg, ca să-l atragă într-o cursă la Giurgiu însă domnul s-a prezentat cu o gardă puternică și l-a învins iar prizonierii turci au fost trași în țeapă. În iarna anului 1461/1462 Vlad Țepeș a organizat o incursiune în sudul Dunării, a eliberat Giurgiu și a pustiit teritoriile până la Zimnicea. În primăvara anului 1463 Mahomed al II-lea a pornit campania de pedepsire a lui Vlad. În apropiere de Târgoviște, noaptea, cu o mică oaste a creat panică în tabăra otomană, totul sfârșind printr-un dezastru pentru sultan (**Atacul nocturn**). În urma uneltirii boierilor, Vlad a fost detronat și a fost înscăunat fratele său Radu cel Frumos. Apoi a fost închis de Matei Corvin la Buda, unde a locuit pentru mai

bine de 10 ani. La sugestia lui Ștefan cel Mare a fost din nou înscăunat în anul 1476 dar nu a mai domnit decât două luni deoarece a fost ucis în urma unui complot boieresc.

ȘTEFAN CEL MARE (1457-1504) - domn al Moldovei

- domnia lui Ștefan a deschis o nouă etapă în istoria Moldovei și a poporului român;
- în timpul său Moldova a cunoscut o perioadă de înflorire în toate domeniile;

A fost un bun gospodar, domn destoinic, geniu militar și diplomat, sprijinitor al domniei, armatei și al culturii:

- a întărit instituția domniei descurajând acțiunile anarhice boierești;
- a sprijinit biserica;
- a sporit rolul dregătorilor de la curte;
- a urmărit întărirea armatei și a sistemului defensiv;
- a urmărit să evite confruntarea cu doi dușmani odată.

1) Începutul domniei

- După asasinarea tatălui său Bogdan al II-lea (la Răuseni), Ștefan s-a refugiat în Transilvania și Țara Românească;
- a primit adăpost la curtea lui Vlad Tepeș (1456), cu ajutorul căruia l-a învins pe Petru Aron în bătălia de la Doljești (12 aprilie 1457), fiind încoronat domn al Moldovei, pe câmpia de la Direptate (14 aprilie 1457);
- în prima parte a domniei a menținut relația cu Imperiul otoman și a acceptat suzeranitatea polonă pentru a înlătura suzeranitatea maghiară;

Pentru a se apăra de Ungaria și pentru a scăpa de pericolul reprezentat de Petru Aron a încheiat cu Polonia **Tratatul de la Overchelăuți** (4 aprilie 1459), prin care era recunoscut domn de regele Cazimir al IV-lea în schimbul acceptării suzeranității acestuia și cedării Hotinului. După semnarea tratatului Petru Aron a fost extrădat, s-a refugiat în Ardeal, apoi în Ungaria.

A consolidat relațiile moldo-polone (1460), prin acordarea de privilegii negustorilor lioveni, pentru ca ulterior polonezii să-i restituie Hotinul (1462).

În 1462, cu ocazia expediției organizate de otomani în Țara Românească, Ștefan cel Mare a atacat Chilia (stăpânită de unguri din 1448), fără să o cucerească. A reușit în 1465, după care și-a consolidat poziția la Dunăre. Ocuparea Chilieii a determinat deteriorarea relațiilor moldo-maghiare:

- în 1467, regele maghiar Matei Corvin a organizat o expediție de pedepsire a domnului;
- la 7 decembrie 1467, trupele maghiare erau la Roman, pentru ca ulterior să ajungă la Târgu Neamț și Baia;
- în noaptea de 14-15 decembrie 1467 Ștefan cel Mare a atacat Baia obținând o importantă victorie, care a menținut Moldova în afara influenței maghiare.

2) Lupta pentru eliberarea Moldovei de sub suzeranitate otomană

- până în 1465, Ștefan a reușit să evite conflictul cu Poarta;

- în 1470 Ștefan a intrat în Țara Românească și a obținut victoria de la Soci împotriva lui Radu cel Frumos, pe care nu l-a înlăturat, a revenit în 1473, când l-a învins definitiv, aducând în locul său pe Laiotă Basarab.

În 1473, Ștefan cel Mare a declanșat lupta antiotomană:

- acțiunea lui Ștefan s-a încadrat într-un efort mai larg de oprire a expansiunii otomane la care mai participau din 1463 Veneția, hanul Turkmen, Ungaria, etc.

În 1474, sultanul Mahomed al II-lea i-a cerut lui Ștefan să plătească tributul restant și să cedeze Chilia și Cetatea Albă. Ștefan a refuzat și a cerut ajutor puterilor creștine (primind ajutor doar de la secui - 5.000 de luptători și 800 de ardeleni).

În anul 1475, sultanul a organizat o campanie militară împotriva Moldovei, trimițând în fruntea armatei pe beilerbeii Rumeliei Soliman, care dispunea de 120.000 luptători, la care s-au alăturat 17.000 soldați din partea lui Laiotă Basarab. Ștefan nu dispunea decât de doar 40.000 de soldați, 5.000 secui, 1.800 de unguri și 2.000 de polonezi. Pentru a echilibra forțele a dispus aplicarea tacticii „**pământului pârjolit**”

La 10 ianuarie 1475, a avut loc bătălia de la Vaslui (confluența Bârladului cu Rahova), victoria fiind de partea lui Ștefan. După victorie, domnul a trimis solii statelor creștine, pentru a cere ajutor și cooperare antiotomană (nu a primit decât daruri). În vara lui 1475 situația din zonă s-a deteriorat, Moldova fiind prinsă între pericolul tătar și cel otoman, deoarece :

- turcii au cucerit cetățile genoveze de pe litoralul nordic al Mării Negre: Caffa și Mangop;
- Hanatul tătar al Crimeei a devenit vasal al turcilor.

În iulie 1475, Ștefan cel Mare s-a văzut obligat să încheie un tratat cu Ungaria prin care Matei Corvin îi promitea ajutor împotriva turcilor.

Anul următor (1476) sultanul Mahomed al II-lea a organizat o nouă campanie împotriva Moldovei având o oaste de 150.000-200.000 soldați la care se adăugau 12.000 soldați aduși de Laiotă Basarab și 10.000 tătari. Ștefan nu dispunea nici de efectivele pe care le avusese la Vaslui, reușind să strângă aproximativ 20.000 de luptători, fiind obligat să lupte și împotriva tătarilor care atacaseră Moldova dinspre Nord-Est. La 26 iulie 1476, a avut loc bătălia de la Valea Albă (Războieni), câștigată de otomani. Deoarece nu a reușit să cucerească cetățile Moldovei, sultanul a dat semnalul retragerii (august 1476), și astfel, a doua campanie împotriva Moldovei s-a încheiat cu eșec.

În anii următori Ștefan a căutat să încheie noi alianțe, dar acest lucru a fost imposibil deoarece o parte din statele creștine au încheiat pace cu turcii:

- Veneția în 1479;
- Ungaria în 1483.

În aceste condiții, Ștefan accepta în 1481 să plătească tribut 6.000 de galbeni. În 1484, sultanul Baiazid i-a cerut lui Ștefan tribut neplătit, și pentru că acesta a refuzat a cucerit cetățile Chilia și Cetatea Albă (1484), transformând Marea Neagră într-un „lac turcesc”.

Ștefan cel Mare a căutat sprijin în Polonia, depunând jurământ de credință regelui Cazimir al IV-lea, la Colomeea (1485). Această alianță nu i-a asigurat sprijin lui Ștefan deoarece Polonia a încheiat pace cu turcii. Ștefan a fost obligat să facă același lucru (1487), reluând plata tributului (3000 florini venețieni), recunoscând suzeranitatea sultanului.

3) Lupta împotriva Poloniei.

După moartea lui Cazimir al IV-lea, relațiile cu Polonia s-au deteriorat, noul rege - Ioan Albert, dorind să-l alunge pe Ștefan de la tron, pentru a-l aduce pe fratele său. Sub pretextul eliberării Chiliei și Cetății Albe, Ioan Albert a intrat cu oastea în Moldova, fiind somat de Ștefan să ocolească Suceava (a refuzat). La 26 octombrie 1497, a avut loc bătălia de la Codrii Cosminului – între armatele moldovene și cele poloneze, conduse de regele Ioan Albert, câștigată de moldoveni.

În anul 1499 a fost semnat Tratatul de la Hârlău între Moldova și Polonia, prin care era recunoscută independența Moldovei față de Polonia.

Ștefan cel Mare a murit la 2 iulie 1504 și a fost înmormântat la Mănăstirea Putna. A lăsat urmașilor o țară puternică și respectată care și-a păstrat propria organizare și a fost stavilă în calea expansiunii otomane.

MIHAI VITEAZUL (1593-1601), domn al Țării Românești de la sfârșitul secolului al XVI-lea. Contextul internațional de la finele secolului al XVI-lea a fost dominat de politica de cucerire dusă de Imperiul Otoman, Polonia și Imperiul habsburgic. Imperiul Otoman s-a aflat la apogeu în timpul sultanului Soliman cel Mare, Polonia și-a redirecționat politica de expansiune către țările române iar Imperiul habsburgic încerca noi cuceriri în sud-estul Europei. Consecințe ale acestor politici au fost redeschiderea conflictului dintre habsburgi și Imperiul otoman, crearea coaliției antiotomane Liga Creștină, din care făceau parte: Spania, Veneția, Statul Papal, ducatele italiene Modena, Toscana, Ferrara și încercarea de atragere a țărilor române în lupta antiotomană. Prima etapă a domniei s-a caracterizat prin aderarea la **Liga Creștină** alături de principele Transilvaniei și de domnul Moldovei și a avut ca și consecințe declanșarea răscoalei antiotomane și cucerirea cetăților din stânga Dunării cu excepția Giurgiului. Pericolul organizării unor pașalâcuri sub dominația otomană l-a obligat pe Mihai Viteazul să accepte tratatul cu Sigismund Bathory **de la Alba Iulia**, din anul 1595. În urma acestui tratat a devenit vasal al principelui Transilvaniei. A doua etapă a domniei a constituit lupta antiotomană și cucerirea independenței. La 13 noiembrie 1594 a ocupat toate cetățile din stânga Dunării, în afara Giurgiului. În anul 1595 a avut loc confruntarea cu otomanii de la **Călugăreni**. Otomanii au ocupat capitala și au pregătit transformarea țării în pașalâc. Mihai Viteazul s-a retras în munți de unde s-a reîntors și cu ajutorul lui Sigismund Bathory i-a învins pe turci. În urma acestei victorii, Mihai a asigurat independența Țării Românești, a încheiat pace cu Imperiul otoman și a înlăturat pretențiile de suzeranitate ale principelui Transilvaniei.

Unirea țărilor române sub domnia lui Mihai Viteazul Unirea țărilor române a devenit o necesitate la sfârșitul secolului al XVI-lea din cauză că situația Țărilor Române s-a agravat în anul 1599. Sigismund Bathory a renunțat la tron în favoarea lui Andrei Bathory iar noul principe ducea o politică ostilă luptei antiotomane și lui Mihai Viteazul.

Polonia urmărea impunerea lui Simion Movilă ca domn în Țara Românească. În aceste condiții, în anul 1599 Mihai Viteazul a hotărât înlăturarea principelui Transilvaniei, Andrei Bathory, intrând cu trupele sale în Transilvania. În urma bătăliei decisive de la **Șelimbăr**, Mihai Viteazul a câștigat și a preluat conducerea Transilvaniei. Mihai Viteazul era recunoscut principe în Dieta Transilvaniei. A acordat drepturi tuturor satelor românești și preoților români, a făcut dani nobilimii române. Prin politica sa a nemulțumit nobilimea și pe

împăratul habsburgic. Pentru a realiza un front antiotoman puternic trebuia să includă în alianță și Moldova. În luna mai a anului 1600 a cucerit Moldova pentru a-l înlătura de la putere pe domnul acesteia Ieremia Movilă, care era suspus turcilor. Astfel, pentru prima dată în istorie, cele trei țări române au fost unite sub aceeași conducere.

Mihai Viteazul se intitula domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei. Înfăptuirea Unirii i-a nemulțumit pe conducătorii Imperiului habsburgic, Poloniei și Imperiului otoman. Nobilimea maghiară transilvană recunoștea stăpânirea habsburgilor. În aceste condiții, Mihai Viteazul a fost învins la **Mirăslău**, în septembrie 1600. În Moldova a revenit Ieremia Movilă iar în Țara Românească, polonii l-au instalat pe Simion Movilă. Mihai Viteazul a cerut sprijinul Imperiului habsburgic, ajungând la o înțelegere cu împăratul Rudolf al II-lea care dorea să învingă revolta nobilimii transilvănene îndreptate împotriva sa. Armata generalului Basta, trimis al împăratului, împreună cu armata lui Mihai au învins armata lui Sigismund Bathory la **Guruslău**. În urma acestei victorii Mihai a devenit din nou domn al Țării Românești în anul 1601, însă pentru scurt timp, deoarece generalul Basta a organizat asasinarea sa. Domnia lui Mihai Viteazul a fost foarte importantă pentru istoria românilor deoarece a reușit să integreze țările române Ligii Creștine, a inițiat eliberarea popoarelor din Balcani, a organizat un front antiotoman, a recâștigat independența Țării Românești și a realizat prima unire politică a celor trei țări române.

BIBLIOGRAFIE:

Manual de Istorie, clasa a VIII-a, Conținuturi:

Statul medieval românesc:

- Formațiuni prestatale românești sec. IX-XIII (manual clasa a VIII-a),
- Constituirea statelor medievale românești (manual clasa a VIII-a),
- Instituțiile statului medieval românesc (manual clasa a VIII-a),

Voievozii români în lupta antiotomană:

- Mircea cel Bătrân,
- Iancu de Hunedoara,
- Ștefan cel Mare,
- Vlad Țepeș,
- Mihai Viteazul
- Anul 1600 - Mihai Viteazul

Subsecțiunea ”Epocă modernă și Contemporană”

Ideea de unitate românească

Unirea Principatelor Române a reprezentat sinteza unui îndelungat proces istoric, pornit de la conștiința unității de neam și limbă a românilor din Moldova, Țara Românească și Transilvania, dublată de transformările socio-politice care au avut loc pe scena europeană în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Conștiința unității de neam s-a făcut simțită în principatele române încă din secolele al XV-lea - al XVII-lea. Ștefan cel Mare numea Moldova și Țara Românească Vlahia și l'altra Vlahia (cealaltă Vlahie), în vreme ce tipăriturile în limba română din a doua jumătate a secolului al XVI-lea ale diaconului Coresi erau destinate tuturor românilor, întărind astfel unitatea lor culturală.

În 1599 Mihai Viteazul a fost primit cu însuflețire de către țăranii români din Transilvania, care, în opinia cronicarului maghiar István Szamosközy, întemeiați pe încrederea ce le-o da un principe din poporul lor, s-au unit cu cei de același neam veniți de dincolo și s-au ridicat în toate părțile. Cronicarii veacului al XVII-lea și al XVIII-lea: Grigore Ureche, Miron Costin, Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir au subliniat la rândul lor unitatea de neam și limbă a românilor din spațiul carpato-danubiano-pontic. Exponenții Școlii Ardelene au preluat aceste idei și le-au dezvoltat în lucrările lor, din această perioadă datând și o însemnată manifestare politică a românilor din Imperiul Habsburgic: memoriul *Supplex Libellus Valachorum* (1791) prin care erau cerute drepturi politice și economice pentru români.

Revoluția lui Tudor Vladimirescu (1821), precum și Tratatul de la Adrianopole (1829) au însemnat eliminarea treptată a feudalismului și debutul perioadei capitaliste în principatele române. Alături de cauzele originii și limbii comune, unitatea începea să fie dorită și din pricina avantajelor economice care decurgeau din aceasta: o piață internă unică și intensificarea activităților economice, atât pe plan intern, cât și pe plan extern. Progresul era frânat însă de vechile relații feudale: exploatarea țăranimii, multitudinea vămilor interne, privilegiile de clasă, suzeranitatea Porții Otomane care impunea vămi scăzute la import și solicita tribut, zaherea și peșcheșuri multiple. Această stare de lucruri putea fi depășită prin crearea unui stat unitar puternic, cu o economie dezvoltată, care să poată să-și obțină independența.

Această dorință de unire a celor două principate a fost exprimată atât în 1829, cu prilejul Tratatului de la Adrianopole, cât și în 1831-1832, în cuprinsul Regulamentelor Organice ale Moldovei și Țării Românești. Activitatea culturală din deceniile 4 și 5 ale secolului al XIX-lea a contribuit din plin la renașterea conștiinței naționale în cadrul păturilor largi ale populației. În această perioadă este intensificată utilizarea termenilor român, România și Dacia: Vasile Alecsandri compune *Deșteptarea României*, iar Alecu Russo *Cântarea României*; apar ziarele *Curierul românesc de ambe sexe* (București, 1829), *Albina românească* (Iași, 1829), *Dacia literară* (Iași, 1840), *Magazin istoric pentru Dacia* (București, 1844), *Pruncul român* (București, 1848), *România viitoare*, *Republica română* și *Junimea română* (Paris, 1850-1851).

Revoluția de la 1848 a permis apariția primelor programe politice de anvergură ale pașoptiștilor români, care prevedeau unirea deplină a Moldovei cu Țara Românească. Și în

Transilvania, românii adunați pe câmpia de la Blaj în data de 3 mai 1848 și-au exprimat dorința: noi vrem să ne unim cu Țara!. După înăbușirea revoluției, pașoptiștii au fost exilați și și-au continuat activitatea de propagandă în statele europene: Anglia, Franța, țările italiene, Rusia. Oamenii de stat ai Angliei și Franței au primit numeroase memorii, iar numeroase personalități culturale europene și ziare progresiste au îmbrățișat cauza românească.

Încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea poporul român făcea eforturi de modernizare a societății românești în cadrul fiecărei provincii istorice, dar și pe ansamblul arealului locuit de români. Unitatea politică a poporului român a fost o preocupare a generațiilor românești din secolul al XIX-lea și avea să se manifeste în trei etape: Revoluția de la 1848, Unirea Principatelor și Războiul pentru independență. La adunarea istorică de la Blaj din 3/15 mai 1848 țărani transilvăneni și-au exprimat dorința de unire cu frații de dincolo de Carpați: noi vrem să ne unim cu țara. Dorința de unire a țăranilor reprezenta nu numai o aspirație spirituală, ci și o necesitate economică. Ideea de a se uni toți românii — scria Ion Ionescu de la Brad la 14/26 februarie 1849 lui A. G. Golescu — o am găsit foarte răspândită chiar în popor; el vede foloasele Unirii în ridicarea vămilor dintre Banat, Ardeal și Principate.

Congresul de la Paris

Războiul Crimeii a adus din nou în atenția puterilor europene problema principatelor române. În timpul lucrărilor pregătitoare ale **Congresului de Pace de la Paris** din 1856, reprezentanții Franței au pus pe tapet problema unirii celor două principate, pentru a crea un stat tampon care să oprească expansiunea Rusiei și să protejeze Imperiul Otoman.

Franța dorea unirea pentru a-și putea crește influența economică și culturală în principate, Rusia pentru a slăbi Turcia și influența Austriei în zonă, Prusia și Sardinia pentru a atrage atenția asupra dorinței lor de creare a unei Germanii respectiv Italiei unite, iar Anglia a rămas inițial neutră. Încă de la început s-au opus Turcia, care se temea că noua țară va solicita mai apoi independența și Austria, deoarece nu dorea ca unirea să dea un semnal pentru românii din Transilvania și în plus noul stat i-ar fi stăvilit intențiile de acaparare a gurilor Dunării. După congres s-a mai opus și Anglia, pentru a mulțumi Imperiul Otoman, care-i servea ca debaraj economic.

Hotărârile congresului în privința principatelor au fost următoarele:

- trecerea principatelor sub garanția colectivă a puterilor semnatare.
- consultarea locuitorilor în privința unirii, deoarece puterile care se opuneau au susținut că aceștia de fapt nu doresc unirea.
- libertatea navigației pe Dunăre și înființarea unei comisii permanente, constituită din reprezentanții statelor riverane.
- înapoierea Moldovei celor trei județe din sudul Basarabiei, Cahul, Ismail și Bolgrad.
- întrunirea la București a unei comisii speciale, constituită din reprezentanții celor 7 puteri garante, cu scopul de a se informa asupra situației interne a principatelor și de a propune măsuri pentru reorganizarea internă.
- Nici o putere nu avea dreptul de a interveni cu armata în principate decât în urma unui acord general.

Divanurile Ad-hoc

În Principatele române Poarta a numit caimacami (loctiitori de domn): pe Alexandru Dimitrie Ghica în Țara Românească și pe Teodor Balș în Moldova. Ultimul a fost înlocuit în urma decesului său cu Nicolae Vogoride. Atitudinile pe care acești caimacami le-au avut față de mișcarea unionistă au fost diferite. Alexandru Ghica a sprijinit-o și a permis reîntoarcerea în țară a revoluționarilor pașoptiști, în timp ce Teodor Balș și mai apoi Nicolae Vogoride au pornit o amplă persecuție împotriva unioniștilor, au înăsprit cenzura și au falsificat listele de alegeri pentru deputații divanului Ad-hoc, astfel încât să câștige partida potrivnică unirii.

Nicolae Vogoride, care în secret aspira la funcția de domnitor, falsifică grosolan alegerile în favoarea antiunioniștilor. Corespondența sa cu sultanul este însă interpretată și publicată în Europa, iar pârcălabul de Galați, Al. I. Cuza, își dă demisia.

O parte din marile puteri, Franța, Prusia, Rusia și Sardinia cer Turciei anularea alegerilor și, la refuzul acesteia, în iulie 1857 rup relațiile diplomatice cu Poarta, amenințând cu războiul. În cele din urmă, în august 1857 la Osborne, are loc o întâlnire între Napoleon al III-lea și regina Victoria ajungându-se la un compromis (Anglia consimte la anularea alegerilor, iar Franța, la ideea unirii depline într-un stat condus de un prinț străin).

În Țara Românească, gruparea unionistă reîntoarsă din exil a început să scoată din nou ziarul „Timpul” și a înființat gazeta „Concordia”.

În septembrie 1857 se deschid la Iași și București lucrările Adunărilor Ad-hoc, în rândurile cărora se află și deputați țărani (Ion Roată în Moldova, Tănase Constantin și Mircea Mălăieru în Țara Românească). Discuțiile sunt aprinse, deputații țărani cerând și împrumutarea, dar vor renunța la această doleanță, care urma a fi rezolvată după unire.

Ambele adunări se pronunță în favoarea unirii, iar la Iași Mihail Kogălniceanu citește programul „Partidei Naționale”, a cărui îndeplinire va fi urmărită de conducătorii românilor și, în cea mai mare parte, va fi realizată în anii următori:

- respectarea autonomiei;
- Unirea Principatelor într-un stat numit România;
- prinț străin cu moștenirea tronului și urmași crescuți în religia țării;
- neutralitatea teritoriului noului stat;
- adunare obștească, în care să fie reprezentate toate interesele nației.

După ce află dorința românilor, exprimată prin Adunările ad-hoc, puterile garante se vor întruni într-o Conferință la Paris în mai-august 1858.

Convenția de la Paris

Conferința de la Paris a celor șapte puteri a alcătuit o Convenție care stabilește statutul internațional al noului stat și organizarea sa pe baza înțelegerii de la Osborne:

- noul stat se numea Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei;
- noul stat era autonom, dar se afla sub suzeranitatea Porții și garanția colectivă a celor 7 puteri;
- existau doi domni aleși pe viață, două guverne, două adunări legislative, două adunări legiuitoare și două capitale;
- armata era organizată pe principii unice, iar șeful ei se alegea prin rotație;
- ca organe comune se formau o Comisie Centrală (organ legislativ) și Înalta Curte de Justiție și Casație (organul judecătoresc suprem), ambele cu sediul la Focșani;
- separarea puterilor în stat;

- desființarea privilegiilor de clasă;
- libertate individuală și egalitate în fața legii;
- drepturi politice pentru creștini;
- sistem de vot cenșitar;
- rezolvarea pe viitor a problemei țărănești.

Convenția de la Paris a înlocuit Regulamentele Organice, devenind constituția Principatelor Unite și nu putea fi modificată fără acordul celor șapte puteri.

Din fericire pentru români, această Convenție nu are niciun articol care să prevadă măsuri punitive, în cazul încălcării ei, lucru de care românii au profitat din plin. În ședința din 24 ianuarie 1859, deputatul Vasile Boerescu a propus candidatura lui Alexandru Ioan Cuza, care a fost votat în unanimitate, stârnind mânia Porții Otomane și a Austriei, care au considerat alegerea drept o încălcare a Convenției de la Paris, însă în textul actului nu se prevedea ca domnii aleși în cele două Principate să fie persoane distincte.

Astfel, Cuza a devenit domnitor al celor două principate, iar unirea lor a fost recunoscută de către marile puteri pe parcursul domniei sale.

Dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza

Până la alegerea domnitorilor, la Iași și la București au luat ființă două căimăcămii, formate din câte trei persoane, care trebuiau să organizeze alegerile pentru Adunările electivă (cele care îi alegeau pe domni). În ambele adunări se vor forma două tabere: una pentru unire deplină și alta conservatoare (dorea unirea în spiritul Convenției de la Paris).

În Moldova reprezentanții unirii depline aveau o majoritate largă, dar nu se decisese asupra unui candidat, în timp ce conservatorii erau împărțiți între fostul domn Mihail Sturdza și fiul acestuia Grigore Sturdza. În cele din urmă unioniștii îl propun candidat pe Alexandru Ioan Cuza. Știind că nu au nicio șansă, conservatorii, ca minoritari, îl vor vota pe același domnitor. Acesta este ales pe 5 ianuarie 1859, pentru o mai bună imagine în fața puterilor garante.

În Țara Românească conservatorii aveau majoritate în Adunarea electivă, o parte susținându-l pe Gheorghe Bibescu și o alta pe Barbu Ștribey, ambii foști domni. Aflată în drum spre Constantinopol pentru a face cunoscută alegerea lui Cuza în Moldova, delegația moldoveană se oprește la București și propune unioniștilor din „Partida Națională”, alegerea ca domnitor tot a lui Alexandru Ioan Cuza. Deoarece conservatorii majoritari în adunare nu-l acceptă pe Cuza, în zilele de 22 și 23 ianuarie 1859, clădirea din Dealul Mitropoliei este înconjurată de o mulțime agresivă, care cere delegaților alegerea unui domn potrivit. Sub presiunea populației, **pe 24 ianuarie 1859**, la propunerea deputatului Vasile Boerescu, este ales domn tot Alexandru Ioan Cuza. În felul acesta au fost încălcate prevederile Convenției de la Paris, care stipulau alegerea a doi domnitori (nu preciza însă dacă aceeași persoană putea fi aleasă în ambele țări).

Activitatea pentru desăvârșirea Unirii (1859-1862)

După dubla alegere, activitatea noului domnitor se concentrează pe plan extern pentru recunoașterea acestei alegeri de către Marile Puteri și apoi pentru recunoașterea unirii depline, iar pe plan intern urmărește desăvârșirea unirii celor două Principate.

Pentru a determina puterile garante să recunoască dubla alegere, Alexandru Ioan Cuza trimite agenți diplomatici în capitalele lor (Vasile Alecsandri, C. Negri, Ludovic Steege etc.) care susțineau recunoașterea alegerii lui Cuza în ambele țări.

Pe 27 martie 1859 la Paris, într-o conferință a marilor puteri, acestea recunosc dubla alegere, dar numai pe timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Se opun numai Turcia și Austria, dar cea din urmă va fi înfrântă de Franța în aprilie 1859 și, în august același an, ambele au acceptat dubla alegere în aceleași condiții.

În septembrie 1859 sultanul îi trimite lui Cuza firmanul de domnie. Cu o mare febrilitate între 1859-1861, domnul trece la măsuri pentru desăvârșirea Unirii: unește sistemul vamal, poșta, telegraful, moneda, stema cuprinzând vulturul și bourul, 24 ianuarie devine zi națională, Bucureștiul este noua capitală, armata este unificată în tabăra de la Florești, numește un singur ministru de război în persoana lui Ion Emanoil Florescu, Comisia Centrală de la Focșani dă legi comune pentru cele două Principate etc. Aplicarea rapidă a acestor legi și măsuri este îngreunată de existența a două guverne și a două adunări, iar Cuza sesizează marile puteri despre acest lucru, în vara anului 1860.

În septembrie 1860, Al. I. Cuza face o vizită la Constantinopol, unde este primit cu toate onorurile și în fața sultanului el pledează pentru acceptarea Unirii depline. În septembrie 1861 se deschide la Constantinopol Conferința celor 7 puteri garante tocmai pentru a rezolva această problemă. În cele din urmă, Turcia și Austria acceptă și ele unirea deplină, dar numai pe timpul domniei lui Al. I. Cuza. După această conferință, la 22 ianuarie 1862, se formează la București primul guvern unic, condus de Barbu Catargiu, iar pe 24 ianuarie 1862 își deschide lucrările Adunarea legislativă unică a țării și cu acest prilej Cuza declară „Unirea este așa cum românii au vrut-o”.

Epoca marilor reforme (1862-1866)

În activitatea sa reformatoare, care a atins practic toate domeniile, domnitorul a avut patru direcții principale: o nouă lege electorală, legea rurală, legea instrucțiunii publice și legea pentru secularizarea averilor mănăstirești.

O parte din aceste legi nu puteau fi făcute cu un guvern conservator, condus de Barbu Catargiu, care susținea emanciparea clăcașilor și împrumutarea cu 2,5 ha din terenurile comunale și ale statului, fără să fie atinse marile moșii boierești. Al. I. Cuza acceptase acest guvern la indicația puterilor garante, care doreau liniște în țară și-i îndepărtase pe liberalii-radicali, care cereau reforme rapide, realizate pe orice cale. Sfătuit de liberalii-radicali, Mircea Mălăieru, fost deputat în Adunarea ad-hoc de la București, pleacă cu un grup de țărani spre capitală pentru a-l ajuta pe domnitor să facă reforma agrară, dar aici intervine armata și 200 de țărani sunt arestați. În iunie 1862, Barbu Catargiu a fost asasinat. Nici de această dată domnitorul nu-i aduce la guvernare pe liberalii-radicali, ci pe moderatul doctor N. Kretzulescu (1862-1863), sub care se unesc serviciile sanitare, se reorganizează Școala de silvicultură și Arhivele statului. În octombrie 1863 este aduc în fruntea guvernului M. Kogălniceanu și începe perioada marilor reforme.

Legea secularizării averilor mănăstirești este dată pe 13 decembrie 1863, și inițial, urmărirea secularizarea numai a averilor mănăstirești închinată. Cum opoziția Turciei, dar și a Rusiei era foarte puternică, secularizarea va fi extinsă și asupra mănăstirilor neînchinată și în patrimoniul statului vor intra suprafețe de teren reprezentând 25,26% din suprafața agricolă a țării. În acest fel s-a creat un fond substanțial pentru viitoarea lege rurală.

Proiectul de lege rurală a fost alcătuit de guvern, în martie 1864, și prevedea împrumutarea țăranilor în funcție de numărul de vite, în schimbul unei despăgubiri

eșalonate pe 20 de ani cu dobândă 5%. Proiectul conservator susținut de Adunare prevedea împrăștierea egală cu 2 ha, cu despăgubire plătită în 7 ani și cu o dobândă de 8%. Când în aprilie 1864 guvernul Kogălniceanu prezintă Adunării dominate de conservatori proiectul legii rurale, primește din partea acesteia vot de blam. Conform procedurilor existente, Kogălniceanu prezintă demisia sa domnului, care trebuia să o accepte.

Cuza dă însă pe 2 mai 1864 o lovitură de stat dizolvând Adunarea și introduce **Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris** și o nouă Lege electorală, ambele aprobate de populație prin plebiscit.

Statutul Dezvoltător modifică substanțial Convenția de la Paris:

- Domnul cu putere sporită, avea și inițiativă legislativă, numea un sfert din membrii nou-creatului Corp Ponderator și pe președintele Camerei (Adunării);

– Consiliul de Stat era format din specialiști pe domenii de activitate și elabora legile;

– Parlamentul devine bicameral: Adunarea era formată din membrii aleși și avea acum regulamentul de funcționare, alcătuit de guvern, iar Corpul Ponderator (Senatul) cu un sfert din membrii numiți de domn, verifică legile, primește petiții, veghează respectarea Statutului Dezvoltător.

În noile condiții create după 2 mai 1864, pe 14 august același an, **Legea rurală** este aprobată cu prevederile: desființarea clăcii și împrăștierea țăranilor, împărțiți în trei categorii: frunțași (patru boi, două vaci), mijlocași (doi boi și o vacă) și pălmași sau toporași (fără vite). Frunțașii vor primi între 7 și 9 ha în funcție de regiune (mai mult în cele trei județe din sudul Basarabiei), iar pălmașii nu mai puțin de 2 ha, indiferent de regiune. Pământul dat țăranilor nu trebuia să depășească 2/3 din suprafața moșiei expropriate și nu putea fi vândut timp de 30 de ani. De asemenea, foștii clăcași trebuiau să plătească o despăgubire eșalonată pe 15 ani. Legea mai prevedea că văduvele și țăranii, care nu fuseseră clăcași, să primească grădinile și lotul pe care se afla casa lor, iar însurățele să fie împrăștiți din pământurile statului. Prin această lege peste 500.000 de țărani vor primi aproape 2.000.000 ha de pământ.

Aplicarea legii s-a făcut greu, datorită abuzurilor, lipsei specialiștilor în domeniu, iar efectele ei imediate au fost dezastruoase. Pe de o parte, boierii, fiind lipsiți de forța de muncă a clăcașilor, restrâng cultivarea moșiilor, pe de altă parte fărâmițarea în loturi mici și lipsa inventarului agricol al țăranilor au făcut ca multe terenuri să rămână necultivate. Din 1867 situația se ameliorează și apar efecte pozitive ale legii, chiar dacă pământul dat țăranilor este totuși insuficient. Prin legea agrară s-a îndeplinit unul dintre obiectivele de la 1848, prevăzut în majoritatea programelor revoluției.

Legea instrucțiunii publice (decembrie 1864) a stabilit învățământul primar de 4 clase, obligatoriu și gratuit, înființarea de gimnazii în principalele orașe ale țării. Între timp, apăruseră și Universitățile de la Iași (1860) și București (1864).

În noaptea de 11 februarie 1866, în urma unui complot, Al. I. Cuza este obligat să abdice și să plece în străinătate. În locul său, până la aducerea unui prinț străin, țara este condusă de o locotenentă domnească, formată din Lascăr Catargiu, Nicolae Golescu și colonelul Nicolae Haralambie.

Date biografice

Alexandru Ioan Cuza, artizanul unirii de la 24 ianuarie 1859 se trăgea dintr-o veche familie de moldoveni, din părțile Fălciului, familie de cluceri, spătari, comiși, ispravnici.

Mama sa, Sultana Cozadini, provenea dintr-o familie de origine greco-italiană din Constantinopol.

Cuza s-a născut la 20 martie 1820, la Bârlad. A învățat până în 1831 la Iași, la pensionul condus de francezul Victor Cuenin, unde îi are colegi pe Mihail Kogălniceanu și Vasile Alecsandri.

În anul 1835 își ia diploma de bacalaureat la Paris, apoi urmează studii universitare de drept și medicină, pe care nu le finalizează, și devine membru al Societății economiștilor de unde își va înainta demisia în 1840.

La 30 aprilie 1844 se căsătorește cu Elena Rosetti, fiica postelnicului Iordache Rosetti și a soției sale Ecaterina (Catinca) (fata logofătului Dumitrache Sturdza din Miclăușeni și sora boierilor cărturari Constantin Sturdza și Alexandru Sturdza) și sora viitorului prim-ministru Theodor Rosetti.

În timpul Revoluției de la 1848, Cuza a fost în primele rânduri. A luat cuvântul la adunarea de la hotelul „Petersburg” din Iași, cerând înfăptuirea unor reforme democratice. Printre fruntașii adunării arestați din ordinul domnitorului Mihai Sturza s-a aflat și Cuza, însă acesta a reușit să scape de sub pază și să fugă în Transilvania.

La 6 iunie 1856 este numit pârcălab de Galați, însă imediat după decesul domnului Ghica este destituit de caimacamul Teodor Balș.

După abdicare a plecat în exil, la Viena, apoi la Paris, unde își manifestă interesul de a lucra în continuare în interesul țării pentru aducerea unui principe străin, așa cum făgăduise și să nu se lase dominat de sentimentul de răzbunare pe care i-l provocase actul abdicării forțate de la 11 februarie 1866. Deși Cuza a dorit întotdeauna să revină în țară, principele Carol a considerat că nu este oportun din cauza situației politice din cel moment.

Ulterior Cuza este răpus de boală și se mută la Florența, însă moare la Heidelberg unde plecase la tratament, la 15 mai 1873, la vârsta de 53 de ani.

Este înmormântat inițial la Biserica Domnească de lângă Palatul de la Ruginoasa, conform dorinței sale, iar după Al Doilea Război Mondial, osemintele sale au fost mutate la Biserica Trei Ierarhi din Iași.

Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen (n. 10 aprilie 1839, Sigmaringen - d. 27 septembrie 1914, Sinaia), domnitorul Principatelor Unite Române, primul rege al României, membru și președinte de onoare al Academiei Române din 15 septembrie 1867. Sub domnia sa de 48 ani, cea mai lungă din istoria țării, România și-a cucerit Independența de stat, a devenit monarhie constituțională și s-au pus bazele consolidării statului român modern. Carol I este considerat de majoritatea istoricilor cel mai mare om de stat al României, căci regimul politic pe care l-a promovat a asigurat dezvoltarea țării noastre pe o linie democratică și demararea unui amplu proces de modernizare a statului.

Pe plan intern, Carol I a cultivat un climat de ordine, disciplină și rigoare, a stăruit pentru modernizarea structurilor economice și a fost un arbitru al vieții politice. Suveranul a arătat preocupare pentru dezvoltarea învățământului, a culturii, precum și pentru formarea tinerei generații de intelectuali. Pe plan extern, a acționat pentru afirmarea autonomiei și întărirea prestigiului internațional al statului. În timpul Războiului pentru Independență, Carol a avut cele mai importante merite în desfășurarea operațiunilor militare.

Cei 48 de ani de domnie a lui Carol I au marcat o etapă de mari progrese a României în plan economic, social, administrativ, politic, cultural. Sistemul de guvernare stabilit prin Constituția din 1866 a introdus în țara noastră regimul monarhiei constituționale, care a evoluat pe o linie democratică.

Origine și pregătire

Născut într-o familie cu tradiție dinastică pe 10 aprilie 1839, la Sigmaringen, Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig von Hohenzollern-Sigmaringen era cel de-al doilea fiu al principelui Karl Anton și al principesei Josephine de Baden. Era înrudit cu Casa regală a Prusiei și cu numeroase familii domnitoare din Europa. După ce Carol finalizează studiile elementare, se înscrie la școala de cadeți din Münster. În 1857, termină cursurile Școlii de Artilerie din Berlin cu gradul de locotenent, iar până în 1866 va fi ofițer al armatei germane. Întreprinde călătorii în mai multe țări europene pentru a lua cunoștință la fața locului cu progresele înregistrate în arta militară. Apoi, după această perioadă, își completează studiile teoretice la Universitatea din Bonn, urmând cursuri de literatură franceză și istorie. Prințul Carol a participat la Al Doilea Război din Schleswig, mai ales la asaltul citadelei Fredericia și al Dybbøl, experiență care îi va fi de folos mai târziu în Războiul pentru Independență al României. Familia sa avea legături de rudenie cu împăratul Franței Napoleon al III-lea, iar România era puternic influențată de cultura și politica franceză. Așadar, recomandarea de către Napoleon a prințului Carol a valorat mult în ochii politicienilor români, la fel ca și rudenia de sânge cu familia prusacă domnitoare.

Venirea în România. Drumul spre București

După refuzul lui Filip de Flandra al Belgiei de a ocupa tronul României, pe 19 martie 1866, Ion C. Brătianu este trimis de urgență la Düsseldorf pentru a obține consimțământul venirii în România din partea tânărului principe, a familiei sale și a regelui Prusiei Wilhelm I.

Între timp, la București, în ziua de 30 martie, Locotenența Domnească publică o proclamație către popor, recomandând alegerea prin plebiscit a prințului Carol de Hohenzollern ca domnitor al românilor, cu drept de moștenire, care va domni sub numele de Carol I. Plebiscitul începe la 2 aprilie și se încheie la 8 aprilie, rezultatul fiind de 685.869 voturi pentru, 224 voturi contra și 12.837 abțineri. Totodată, în urma dezbaterilor Adunării Constituante, 109 deputați s-au pronunțat pentru alegerea principelui Carol, în vreme ce numai 6 s-au abținut.

Regele Prusiei este primul care își dă acordul, într-un mod tacit însă, căci tocmai în acea perioadă izbucnise un grav conflict între Prusia și Imperiul Habsburgic. Wilhelm îi recomandă lui Carol să fie prudent: „Dumnezeu să te aibă în pază”. De asemenea, pe 7 aprilie, Carol a avut o întrevedere cu Otto von Bismarck, cancelarul prusac, care l-a sfătuit „să ia hotărârea îndrăzneată de a pleca direct spre România”. În cele din urmă, după îndelungi sfaturi cu tatăl său, guvernatorul Renaniei, Carol acceptă să vină în Principate pentru a deveni domnitorul românilor.

Pe 29 aprilie 1866, principele Carol a plecat în Elveția, la Zürich, țară cunoscută pentru neutralitatea sa în orice conflict european. Aici, el obține un pașaport fals pe numele Karl Hettingen, „călătorind la Odessa pentru afaceri”. Așadar, cetățenia elvețiană era o bună acoperire pe drumul spre Principate, când trebuia să treacă prin Austria, care se afla în război

cu țara sa. Călătoria nu a fost lipsită de peripeții, căci tânărul principe risca în orice moment să fie prins de autoritățile austriece.

Carol ajunge la Baziaș pe 6 mai, iar aici se întâlnește cu Ion C. Brătianu care venea direct de la Paris. După două zile de așteptare, cei doi se urcă pe un vapor, la clasa a II-a, iar în timpul călătoriei nu și-au schimbat niciun cuvânt pentru a nu trezi suspiciuni. În cele din urmă, Carol și Brătianu ajung la Turnu-Severin, pe pământ românesc. De aici, se îmbarcă din nou pe un vapor care să-i ducă pe Dunăre la Giurgiu, iar de aici să se îndrepte spre Capitala țării al cărei domnitor urma să fie.

Depunerea jurământului ca domnitor al românilor

„Jur de a fi credincios legilor țării, de a păzi religiunea românilor, precum și integritatea teritoriului ei și a domni ca domn constituțional”. Astfel, Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen devine domnitorul Principatelor Unite Române. Totodată, în momentul depunerii jurământului în fața Reprezentanței Naționale, tânărul domnitor rostește o frază ce va fi emblematică în dezvoltarea personalității sale pe tronul României: *„Punând picioarele pe acest pământ, am și devenit român!”*. Într-o scurtă alocuțiune, el și-a exprimat *„devotamentul fără margini către noua mea patrie și acel neînvins respect către lege, pe care l-am cules în exemplul alor mei. Cetățean azi, mâine, de va fi nevoie soldat, eu voi împărtăși cu dumneavoastră soarta cea bună ca și cea rea”*.

Constituția din 1866

Noua lege fundamentală a fost promulgată de domnitor pe 1 iulie 1866. Era alcătuită după model belgian, fără aprobarea Marilor Puteri, având și caracterul de prima constituție internă românească. Pe plan extern, ea a fost percepută ca o manifestare a independenței, căci prevedea ereditatea domniei și atribuțiile unui domn suveran, depășind statutul de autonomie recunoscut prin tratatele internaționale. În același timp, legea fundamentală a României nu amintea nimic de suzeranitatea otomană și de garanția colectivă a puterilor europene.

Noua Constituție proclama principiul fundamental al separării puterilor în stat. Puterea executivă era exercitată de un Consiliu de miniștri, puterea legislativă de Reprezentanța Națională, bicamerală, care printre alte atribuții avea drept de interpelare a guvernului, iar puterea judecătorească era încredințată instanțelor de judecată. Domnitorul era șeful statului, comandatul suprem al armatei, având atât prerogative executive, cât și legislative. El putea convoca și dizolva Parlamentul, numea și revoca miniștrii, sancționa și promulga legile, având și drept de veto absolut, declara război și încheia pacea. De asemenea, putea iniția proiecte legislative dacă erau contrasemnate de ministrul de resort. Așadar, România devenea o monarhie constituțională. Alte principii erau suveranitatea națională, guvernarea reprezentativă și responsabilă în fața cetățenilor, monarhia ereditară prin drept de primogenitură.

Totodată, legea fundamentală garanta drepturile și libertățile cetățenești, precum egalitatea în fața legii, libertatea învățământului, a presei, a asocierilor și întrunirilor, și declara proprietatea sacră și inviolabilă. Noua constituție includea și un sistem electoral bazat pe votul cenșitar.

Cucerirea Independenței de stat

Convenția româno-rusă. Proclamarea independenței Înalta Poartă refuzase statului român dreptul de a bate monedă, de a acorda decorații și dreptul de a se numi „România”,

astfel că disensiunile ruso-turce tot mai evidente de la începutul anului 1877, care prevesteau un viitor conflict, păreau un bun prilej pentru reafirmarea noului ideal al poporului român, Independența de stat. Liderii politici români doreau un tratat cu Rusia prin care aceasta să recunoască Independența României, astfel că pe 4 aprilie 1877 este semnată convenția cu Imperiul Rus. Aceasta permitea armatei țariste să traverseze teritoriul românesc pentru a ajunge la sud de Dunăre, guvernul imperial obligându-se să respecte „integritatea existentă” și „drepturile politice” ale României. Pe 12 aprilie, începe de facto războiul ruso-turc, iar artileria otomană bombardează localitățile românești de la Dunăre, urmată la scurt timp de o ripostă când tunarii de la Calafat deschid focul asupra Vidinului și a navelor turcești aflate în port. „*Asta-i muzica ce-mi place!*” a rostit domnitorul Carol. În ședința solemnă a Adunării Deputaților din 9 mai 1877, la o interpelare a lui Nicolae Fleva privind situația țării, ministrul de externe Mihail Kogălniceanu rostește celebrul discurs ce proclama Independența României: „*În stare de rezel cu legăturile rupte, ce suntem? Suntem independenți, suntem națiune de sine stătătoare....Ce-am fost înainte de declararea rezelului? Fost-am noi dependenți către turci? Fost-am noi provincie turcească? Avut-am noi pe sultan ca suzeran? Străinii au zis acestea; noi nu am zis-o niciodată. Așadar, domnilor deputați, nu am nici cea mai mică îndoială și frică de a declara în fața Reprezentanței Naționale că noi sîntem o națiune liberă și independentă*”

Pe 10 mai, Independența este proclamată și în Senat, iar declarația este promulgată de domnitorul Carol I și publicată în Monitorul Oficial. Aceasta trebuia recunoscută pe plan internațional, iar liderii politici erau conștienți că Independența deplină nu va fi cucerită decât prin „sânge” de poporul român. Începe astfel Războiul de Independență al României.

Războiul ruso-româno-turc. Frontul din Balcani Pentru Rusia, frontul din Balcani reprezenta cheia victoriei, astfel că utilizarea teritoriului românesc reprezenta un real avantaj. Conform convenției, trupele țariste trec Dunărea prin țara noastră și înregistrează câteva succese semnificative. Însă, otomanii conduși de Osman Pașa reușesc să respingă atacul asupra Plevnei, iar Rusia înregistrează pierderi uriașe. Într-o telegramă din 19 iulie, marele duce Nicolae cerea ajutorul României, exprimându-și dorința ca armata noastră să treacă Dunărea pentru a consolida frontul balcanic. Insistențele s-au amplificat într-o altă telegramă din 30 iulie, astfel că participarea României, refuzată inițial de țară, devenise indispensabilă. Partea română și-a exprimat dorința pentru semnarea unui tratat în vederea unei viitoare intervenții a țării noastre, dar Rusia a refuzat categoric, căci nu vroia să-și asume consecințele unui astfel de tratat militar.

În aceste condiții, pe 16 august 1877, are loc o întrevedere între Carol, marele duce Nicolae și țarul Alexandru al II-lea, când domnitorului român îi este oferită conducerea reunită a trupelor ruso-române din Balcani. „Mare onoare și mare răspundere!” notează Titu Maiorescu. Participarea României pe frontul de la Plevna cu 38.000 de ostași, 41 de batalioane și 112 tunuri Krupp, cele mai moderne din Europa, a schimbat radical raportul de forțe în defavoarea turcilor. Primele operațiuni militare nu înregistrează un mare succes și se încheie doar cu ocuparea redutei Grivița I pe 30 august, unde cad la datorie peste 1.000 ostași români. Următorul pas a fost încercuirea Plevnei, pentru a o determina să se predea.

Pe 9 noiembrie, forțele române cuceresc reduta Rahova, iar, în cele din urmă, turcii, în frunte cu Osman Pașa, se predau pe 28 noiembrie 1877. În ordinul de zi către armată, semnat de Carol I la Plevna pe 2 decembrie 1877, se arată: „*Povestea faptelor mărețe ale trecutului,*

voi ați îmbogățit-o cu povestea faptelor nu mai puțin mari ce ați săvârșit, și cartea veacurilor va păstra, pe neștersele ei foi, numele acestor fapte alături de numele vostru”. Luptele continuă cu înaintarea rușilor spre Balcani, trupele noastre având misiunea de a apăra flancul vestic pe direcția Vidin - Belogradcik. În cele din urmă, otomanii capitulează pe 23 ianuarie 1878.

Congresul de la Berlin. Dobrogea atribuită României În aceeași lună, Carol I a adresat marelui duce Nicolae o scrisoare prin care cerea ca România, care contribuise la obținerea victoriei, să participe la tratativele de pace. Guvernul țarist nu a acceptat această cerere, astfel că Tratatul de la San Stefano s-a semnat la 19 februarie 1878 fără participarea delegaților români.

Această decizie a provocat indignare în rândul opiniei publice și a stârnit protestul vehement al autorităților române. La Congresul de Pace de la Berlin (iunie 1878), delegația română a fost acceptată doar cu rol consultativ. Ion C. Brătianu și Mihail Kogălniceanu au fost „auziți dar nu ascultați”. În urma Tratatului de Pace adoptat pe 1 iulie 1876, Independența României este recunoscută, dar condiționată de modificarea articolului 7 din Constituție cu privire la acordarea cetățeniei române. Totodată, România era nevoită să cedeze Rusiei județele din sudul Basarabiei, Cahul, Bolgrad și Ismail, primind la schimb Delta Dunării, Insula Șerpilor și Dobrogea. În Războiul pentru Independență armata română a înregistrat pierderi de peste 10.000 de vieți omenești, ceea ce demonstrează cât de scump a plătit poporul român pentru înfăptuirea unui ideal național.

Proclamarea regatului La 9 septembrie 1878, Consiliul de miniștri a hotărât ca domnitorul Carol I să poarte titlul de „Alteță regală”. Prin aceasta se urmărea afirmarea României pe scena internațională ca stat suveran și independent, care a rupt definitiv trecutul de vasalitate față de Poartă, și consolidarea poziției lui Carol concomitent cu ridicarea prestigiului dinastiei de Hohenzollern în fața celorlalte monarhii europene.

La începutul anului următor, Guvernul rezolva și „problema Strousberg” prin răscumpărarea tuturor căilor ferate române.

Pe 10 mai 1881, pe Dealul Mitropoliei, are loc ceremonia de încoronare a lui Carol I și a soției sale, Elisabeta, ca suverani ai României. Președinții celor două Camere au înmănat suveranilor coroanele din oțelul unui tun turcesc capturat la Plevna de armata română sub comanda lui Carol. În cuvântul de mulțumire, regele a afirmat că primește coroana „*ca un simbol al independenței și al puterii României*”. Cum, după moartea fiicei lor Maria, cuplul regal nu a mai avut copii, nu exista un succesor clar determinat la tron. Pentru a asigura stabilitatea și continuarea dinastiei de Hohenzollern-Sigmaringen s-a reglementat această problemă. Articolul 83 din Constituția României prevedea ca succesiunea tronului să i se încredințeze coborâtorilor pe linie bărbătească începând de la cel mai în vârstă dintre frații săi sau coborâtorilor acestora. Atât principele Leopold, fratele lui Carol I, cât și fiul cel mare al acestuia au refuzat tronul. Astfel, succesiunea i-a revenit principelui Ferdinand, cel de-al doilea fiu al principelui Leopold și nepot de frate al regelui Carol I. Noua linie succesorală a fost statuată prin „**Pactul de familie**” din 18 mai 1881.

România în politica internațională. Membru asociat al Triplei Alianțe Politica externă a României după obținerea Independenței de stat a cunoscut multiple semnificații. Ostilitatea vădită a Rusiei față de țara noastră, scăderea influenței franceze și creșterea rolului Germaniei pe scena internațională au permis lui Carol I să își materializeze simpatiile pentru

țara sa de origine printr-un tratat de alianță. Carol a fost invitat la Berlin ca naș la botezul unui fiu al viitorului împărat Wilhelm al II-lea, iar cu acest prilej a fost stabilit cadrul proiectului de tratat. Dar cum „drumul spre Berlin trece prin Viena”, la 18 octombrie 1883 România a încheiat un tratat cu Austro-Ungaria la care a aderat și Germania. Astfel, țara noastră a devenit membru asociat al blocului militar denumit Tripla Alianță sau Puterile Centrale. Prin acest fapt, România a ieșit din izolarea politică în care se afla la acel moment, iar țara noastră s-a afirmat ca un factor de echilibru în Balcani.

Declanșarea celui de Al Doilea Război Balcanic, la 16 iunie 1913, a determinat România să intervină de partea Serbiei, ce constituia practic primul pas spre desprinderea de alianța cu Austro-Ungaria. Pe 27 iunie, România a declarat război Bulgariei. În calitate de comandant suprem al armatei, Carol I a trecut Dunărea pe la Turnu Măgurele. Bulgaria a fost nevoită să ceară pace, astfel încât a fost evitată o confruntare militară efectivă. Tratatul de pace s-au ținut la București, ședințele fiind prezidate de Titu Maiorescu, primul ministru al României. Pe 28 iulie 1913 a fost semnat Tratatul de Pace, care, printre altele, obliga Bulgaria să cedeze țării noastre sudul Dobrogei (Cadrilaterul) format din două județe, Durostor și Caliacra. Acest moment a fost unul important din perspectiva relațiilor internaționale, căci era prima pace în care se luau hotărâri de către țările mici fără amestecul direct al Marilor Puteri.

Consiliul de Coroană din iulie 1914. Neutralitatea României Asasinarea lui Franz Ferdinand, arhiducele Austro-Ungariei, în ziua de 15/28 iunie 1914 la Sarajevo, a constituit pretextul declanșării Primului Război Mondial. La 14/27 iulie, respectiv 18/31 iulie, împăratul Austro-Ungariei, Franz Joseph, și cel al Germaniei, Wilhelm al II-lea, îl anunță pe Carol despre conflictul care va începe împotriva Serbiei și îi cer să-și împlinească „datoriile de aliat”. Mai mult, cancelarul german Bethman-Hollveg îi telegrafia regelui român: *„Cerem mobilizarea imediată a armatei române și îndreptarea ei împotriva Rusiei”*. În aceste condiții, Carol I a convocat un Consiliu de Coroană la Castelul Peleş din Sinaia pe data de 21 iulie/3 august 1914. Fără nici o introducere, regele a declarat: *„Războiul general a izbucnit. Se dă marea luptă în care pentru o întreagă perioadă istorică se va stabili harta și soarta popoarelor. Desigur că în acest război vor fi învingători și învinși. Dar e neîndoielnic că cei dinainte și irevocabil meniți să fie învinși vor fi neutri. Așa fiind, după matură chibzuință, convingerea mea adâncă este că datoria României este să execute tratatele ce o leagă de Tripla Alianță.”*

Regele considera o chestiune de demnitate ca România să-și onoreze iscălitura. În schimb, grupul din jurul primului ministru Ion I. C. Brătianu se pronunța pentru Antanta. În cele din urmă, majoritatea a hotărât ca România să rămână neutră față de acest conflict. Dintre cei prezenți, numai bătrânul conservator Petre P. Carp l-a susținut cu fermitate pe șeful statului. Majoritatea s-a pronunțat pentru neutralitate, invocând și motivul că Austro-Ungaria a atacat prima. Carol I a constatat și s-a supus cu mare regret deciziei Consiliului: *„Constată că reprezentanții țării, aproape în unanimitate, au cerut neutralitatea. Ca rege constituțional mă supun voinței dumneavoastră”*.

MODEL SUBIECT
SECȚIUNEA „Artist- junior”

Partea I

1. Completați Imnul Național al României , adăugând cuvintele care lipsesc:

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adâncirăde tirani
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani.

Acum ori niciodată să dăm dovezi în lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de.....,
Și că-n a noastrepăstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de
Priviți, mărețe....., Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele....., cu focul vostru-n vine,
Viață-n libertate " strigă toți.

2px7=14

puncte

2..Identificați legenda și completați spațiile goale cu cuintetele potrivite din paranteză:

Într-una dintre luptele luicu turcii , acesta a fost biruit și s-a retras în munți. Așa a ajuns în casa bătrânei Vrâncioaia. Aceasta și-a dat seama că după îmbrăcămintea musafirul ar fi chiar domnul Moldovei. Ea a mers la stână la cei.....fii ai săi, îndemnându-i să strângă armata pentru a-l ajuta pe domnitor să se reîntoarcă la luptă. Aubătălia datorită feciorilor și domnitorul le-a oferit acestora drept mulțumire.....

Titlul legendei este.....

(câștigat,Munții Vrancei, Ștefan cel Mare, șapte)

2px4+3 puncte titlul legendei=11 puncte

3. Alege varianta corectă:

3.1.Un soldat de-al lui Țepeș a fost eliberat de sultan pentru că :

- a) era îndrăzneț
- b) s-a luptat bine
- c) era isteț

3.2.Sultanul a vrut să afle de la prizonierul luat de la Țepeș:

- a)câți ostași are domnitorul român
- b) cum să îl învingă pe Țepeș
- c)cu ce arme se luptau românii

3.3. Cuza-Vodă se îmbrăca în straie țărănești și mergea în târg ca să :

- a) îi prindă pe cei care înșelau
- b) se simtă și el ca un țăran
- c) audă ce vorbeau ceilalți despre el

3.4. Mircea cel Bătrân a însemnat pe săgețile lui Stroe:

- a) Literele S și M
- b) o cruce
- c) niste cifre

3.5. "Condeiele lui Vodă" simbolizează:

- a) unelte de scris
- b) arcuri
- c) condeiele îi aparțin lui Vodă, fiindcă la porunca domnitorului, românii vor scrie vârtos pe pielea dușmanilor

3.6. Ostașul Dragomir a primit amintire de la fiica cea mică înainte să plece la luptă o batistă :

- a) Albastră
- b) Roșie
- c) Albă

2x6= 12puncte

II. Partea a doua

I. Găsiți toate cuvintele care denumesc însemnele naționale și enumerați-le pe spațiul următor:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

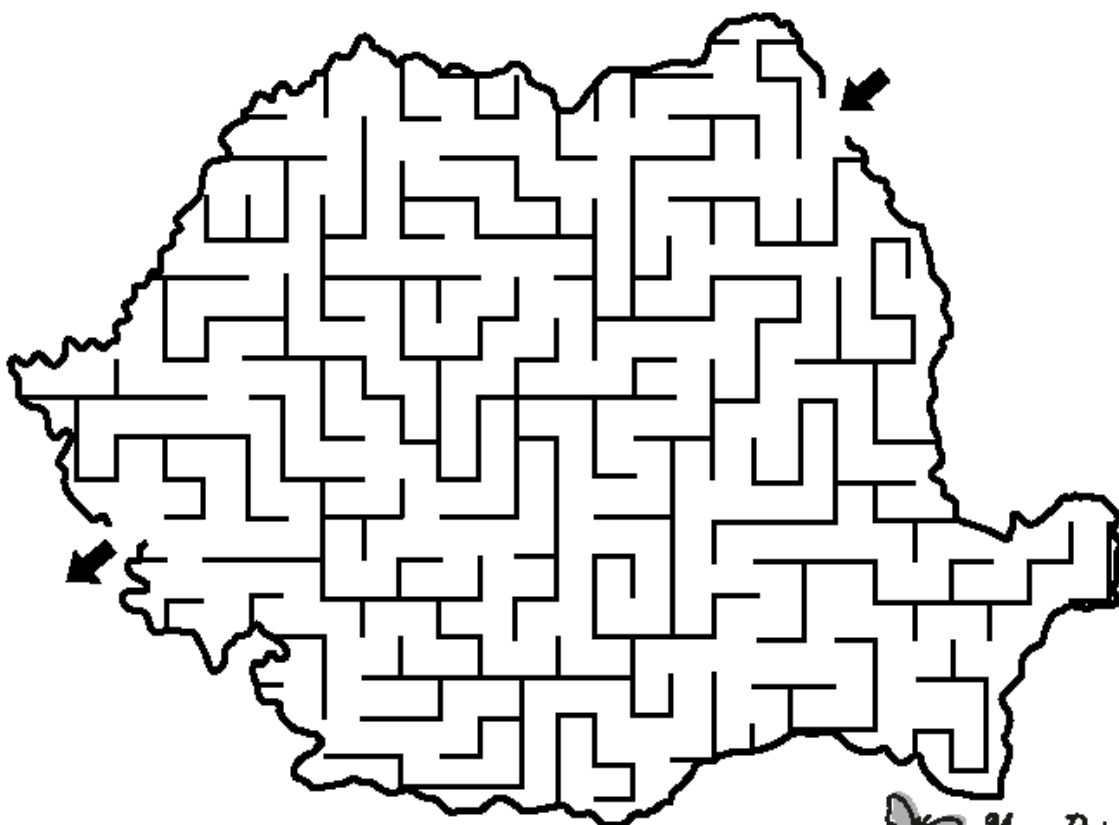
.....

.....

2x4 puncte= 8puncte

2. Găsește traseul potrivit pentru a ieși din labirint, respectând săgețile:

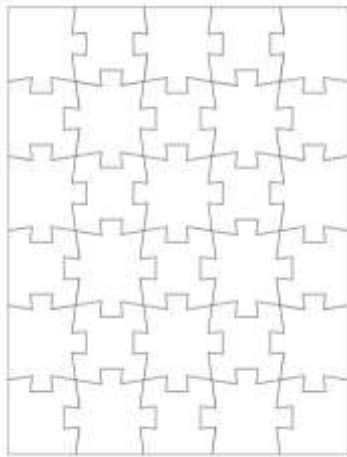

 Muse Printables
Copyright © 2018 MusePrintables.com

5 puncte

III. Partea a III a

Reconstituți imaginea din piesele de puzzle primite și identificați numele domnitorului.....

**30 p imaginea completata+ 10 p recunoa;terea domnitorului=40 p
10p oficiu**

MODEL SUBIECT
SECȚIUNEA „primar –clasa a IV-a”

I. Recunoașteți imaginile:

1x3=3p

II. Uniți imaginea cu numele conducătorului:

Decebal Ștefan cel Mare Alexandru Ioan Cuza Mihai Viteazul Mircea cel Bătrân Carol I

1x7=7p

III. Alege varianta corectă de răspuns:

1. Geto-dacii făceau parte din neamul:

- a) tracilor; b) grecilor; c) germanilor;

2. Ștefan cel Mare a fost conducătorul:

- a) Țării Românești b) Transilvaniei c) Moldovei

3. Țara Românească a fost condusă de:

- a) Alexandru cel Bun b) Iancu de Hunedoara c) Mircea cel Bătrân

4. Întemeietorul Țării Românești a fost:

- a) Dobrotici b) Basarab I c) Bogdan

5. Lupta de la Rovine a avut loc în timpul lui:

- a) Mircea cel Bătrân b) Ștefan cel Mare c) Vlad Țepeș

6. Cel care a unit pentru prima dată Țările Române a fost:

- a) Alexandru Ioan Cuza b) Mihai - Viteazul c) Gelu

7. Tributul însemna:
 a) o înțelegere militară b) o sumă de bani plătită anual c) prada de război luată de învingător
8. Mircea cel Bătrân s-a luptat cu sultanul turcilor:
 a) Mahomed al II –lea b) Baiazid c) Pașa Hassan
9. Cetatea de scaun a Țării Românești a fost la :
 a) Suceava b) Iași c) Târgoviște
10. În timpul cărui domnitor apare prima atestare documentare a Bucureștiului?
 a) Mircea cel Bătrân b) Vlad Țepeș c) Ștefan cel Mare

2x10p=20p

IV. Realizează corespondența.

Sarmizegetusa	Dragoș-Vodă
Mănăstirea Putna	Basarab I
Bătălia de la Rovine	Roma
Vânătoarea zimbrului	Mihai Viteazul
Columna lui Traian	Unirea de la 1859
Alexandru Ioan Cuza	Mircea cel Bătrân
Călugăreni	Ștefan cel Mare
Posada	Dacia

2x8=16p

V. Adevărat (A) sau fals (F)

Propoziția	A	F
1. Pe vremea lui Mircea cel Bătrân s-a construit podul peste Dunăre la Drobeta.		
2. Dragoș a fost întemeietorul Transilvaniei		
3. Molda era cățelusa lui Ștefan cel Mare.		
4. Mircea cel Bătrân a câștigat bătălia de la Rovine.		
5. Vlad Tepeș a fost domnitorul Țării Românești		
6. După fiecare bătălie Ștefan cel Mare construia o școală		
7. Vlad Tepeș a realizat Unirea Moldovei cu Țara Românească.		
8. Carol I a fost primul rege al României.		
9. Basarab I a fost întemeietorul Țării Românești		
10. Unirea realizată de domnitorul Alexandru Ioan Cuza a avut loc la 1 decembrie 1918		

2x10p=20p

VI. Identificați anii și încadrați în secole următoarele evenimente istorice. Ordonăți cronologic evenimentele scriind cifra corespunzătoare în căsuțe:

- Unirea Principatelor Române (an...../secol.....)
- Marea Unire de la Alba Iulia (an...../secol.....)
- Primul război dintre daci și romani (an...../secol.....)
- Lupta de la Vaslui (an...../secol.....)
- Războiul de Independență (an...../secol.....)
- Unirea celor trei Țări Române de către Mihai- Viteazul (an...../secol.....)

Identificarea anilor 1x6=6p
Incadrarea in secole 2x6=12p
Ordonarea evenimentelor 1x6=6 p

10 puncte din
oficiu

ARTIST

21.05.2022

Școala _____

Nr. echipajului _____

Numele concurenților:

Subsecțiunea:

I. Completând fiecare spațiu liber cu termenul corespunzător din lista dată. Termenii aleși din listă se folosesc o singură dată în text 30 puncte

a. La 4 august 1916, România a semnat "Convenția" cu _____, prin care se recunoșteau drepturile statului român asupra _____. România a declarat război _____, la 14 august 1916. Înfrângerea suferită de trupele române în urma bătăliei de pe Neajlov-Argeș, a fost urmată de ocuparea a _____, singurul teritoriu românesc rămas liber fiind _____. Aici se vor retrage membrii familiei regale și o parte a populației.

Lista termenilor: Mărășești, armata, Antanta, Transilvaniei, Moldova, 2/3 din teritoriu și București, constituție, biserica, Turtucaia, Austro-Ungaria, Dobrogea.

b. Congresul de pace de la _____ din 1856 a constituit primul moment în care problema unirii Principatelor Române s-a discutat pe plan internațional. Cu acest prilej marile puteri au hotărât consultarea poporului român în privința unirii. Consultarea a îmbrăcat forma _____ care au exprimat dorința unanimă de unire și formarea unui singur stat, _____. Deși marile puteri au decis în 1858, prin _____, o unire parțială, 24 ianuarie 1859 avea să aducă dubla alegere a lui _____.

Lista termenilor: România, Convenția de la Paris, Adunări ad-hoc, Berlin, Alexandru Ioan Cuza, guvern, Paris, Nicolae Bălcescu, președinte.

II. Stabiliți ordinea cronologică a următoarelor evenimente istorice: 16 puncte

1. Participarea României la Primul Război Mondial.
2. Congresul de la Berlin recunoaște independența României.
3. Domnia lui Alexandru Ioan Cuza.
4. Domnia lui Carol I. _____

1. Nicolae Ceaușescu.
2. Ferdinand I.
3. Mihai I.
4. Alexandru Ioan Cuza. _____

III. Citiți cu atenție textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor: 24 puncte

a. Prin tratatul de pace de la Paris din 1856, care a pus capăt Războiului Crimeii, puterile au subscriș la două cerințe exprimate de mult timp de către intelectualii și politicienii români. În primul rând, au așezat Moldova și Țara Românească sub protecția lor colectivă, descurajând

ARTIST model

I. Alegeți varianta corectă: 20 puncte

1. *Otomanii au atins linia Dunării la sfârșitul secolului:*

a) al XVI-lea; b) al XV-lea; c) al XIV-lea; d) al XVII-lea

2. *Mircea cel Bătrân a luptat împotriva Imperiului Otoman la:*

a) Rovine; b) Vaslui; c) Călugăreni; d) Șelimbăr

3. *În 1456, Iancu de Hunedoara îl instalează ca domn în Țara Românească pe:*

a) Vlad Dracul; b) Basarab al II-lea ;c) Radu cel Frumos; d) Vlad Țepeș.

4. *Tratatul de la 20 mai 1595 cu Sigismund Bathory s-a încheiat la:*

a)Târgoviște; b) Alba Iulia; c) București; d) Brașov.

II. Citiți cu atenție afirmațiile de mai jos. Dacă partea a două explică că este adevărată prima parte notați DA, iar în caz contrar, notați NU. 20 puncte

1. Pentru a contracara pretențiile Poloniei, Mircea cel Bătrân încheie tratat de alianță cu Ungaria.

2. Întrucât recunoscuse suzeranitatea lui Vladislav Iagello, Alexandru cel Bun acordă Poloniei sprijin militar la Marienburg.

3. Ca urmare a refuzului de a mai plăti după 1459, tributul de 10.000 de galbeni, Vlad Țepeș intră în conflict cu otomanii.

4. Victoria lui Mihai Viteazul la Călugăreni a fost posibilă , datorită sprijinului acordat de împăratul Rudolf al II-lea.

III. Citiți cu atenție textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor: 20 puncte

„Noi, Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Țării Moldovei, facem cunoscut domniilor voastre că pe la Boboteaza trecută [sultanul] a trimis în țara noastră și împotriva noastră o mare oștire, în număr de 120 000 de oameni(...)Și noi pentru apărare, am luat sabia în mână, am mers împotriva dușmanilor creștinătății, i-am biruit și i-am călcat în picioare și pe toți i-am trecut prin ascuțișul sabiei noastre.(...)Împăratul turcilor și-a pus în plan să se războve(...)și să supună țara noastră, care e poarta tuturor creștinilor(...). De aceea ne rugăm de domniile voastre să ne trimiteți pe căpitaniii voștri în ajutor împotriva dușmanilor creștinătății(...)” (Ștefan cel Mare ,Scrisoarea adresată principilor Europei, 25 ianuarie 1475)

Pornind de la acest text răspundeți următoarelor cerințe:

1. Menționați la ce victorie face referire scrisoarea. 2 punct

2. Menționați două motive pentru care Ștefan cel Mare a trimis soli la diferiți principii creștini . 4 puncte

3. Precizați, pe baza textului, importanța strategică a Moldovei în conflictul antiotoman. 2 punct

4. Precizați o asemănare între politica externă a lui Mircea cel Bătrân și Vlad Țepeș. 6 puncte

5. Prezentați o acțiune antiotomană a unui voievod român din secolul al XV-lea. 10 puncte

6. Numiți un spațiu istoric și un lider politic din sursa dată 6 puncte

IV. Completați spațiile libere din textele de mai jos cu informația corectă: 20 puncte

1. La 7 martie 1395, Mircea cel Bătrân a încheiat tratat de alianță cu Sigismund regele 5 puncte

2. „Campania cea lungă” organizată împotriva otomanilor în anii 1443-1444” a fost condusă de 5 puncte

3. Atacul din noaptea de 16/17 iunie 1462 asupra taberei sultanului Mahomed al II-lea a fost organizat de Vlad Țepeș în apropiere de orașul 5 puncte

4. Ștefan cel Mare a domnit între anii 5 puncte

Notă:

- Subiectele au aceeași structură,
- Conținutul evaluat este impus de subsecțiunile concursului,
- Modelul este realizat pentru subsecțiunea ”Evl Mediu”

Secțiunea Gimnaziu

Criterii	Punctaj	Evaluare		EXAMINATOR		
				50%	100%	0%
1. Incadrarea în tema concursului	5	subiect istoric	5			
2. Calitatea prestației / interpretării / prezentării	30	a. Capacitate de concentrare	5			
		b. Calitatea și nivelul de energie	5			
		c. Abilitatea de a răspunde stimulilor exteriori	10			
		d. Calitatea expresivității corporal - vocale	10			
3. Recuzită - Costume, decor	20	Caracteristicile costumului, decorului, materialului suport.	10			
		Ascunderea identității sub puterea costumului, crearea personajului	10			
4. Originalitate	30	Inovație în folosirea resurselor deja existente (IZVOARE ISTORICE)	10			
		Originalitate	10			
		Creativitate în interpretare	10			
5. Respectarea timpului (maxim 20 minute)	5		5			
Of.	10		10			
				Total:		

NUME și PRENUME examinator: _____

Echipajul _____

BORDEROU DE EVALUARE – ArtIst, 2023

CRITERII DE EVALUARE PENTRU PROBA PRACTICĂ

Concursul ”ArtIst”, Ediția a II-a

Secțiunea – primar

18.05.2022

Nr. cr.	Criteriile de evaluare	Subcriterii	Punctaj maxim	Punctaj total criteriu
1.	Respectarea tematicii concursului		10	10
2.	Calitatea prestației/interpretării	a) Trăirea intensă a ceea ce joacă/ cântă/recită/prezintă b) Armonizarea interpretării actorilor/interpreților c) Împletirea armonioasă a elementelor verbale cu cele nonverbale și paraverbale d) Stăpânirea emoțiile	10 10 10 5	25
3.	Realizarea contactului cu publicul		5	5
4.	Recuzită/ costume/decor	a) Recuzită b) Costume c) Decor	5 15 5	25
5.	Originalitate		10	10
6.	Respectarea timpului (maximum 15 min.)		5	5
7.	Oficiu		10	10
8.	Punctaj total			100

